

STENQUIST, JOHN

Om kyrkotukt : Afhandl. vid prestmötet
i Skara d. 13-15 aug. 1889

C. A. Berger
1889

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

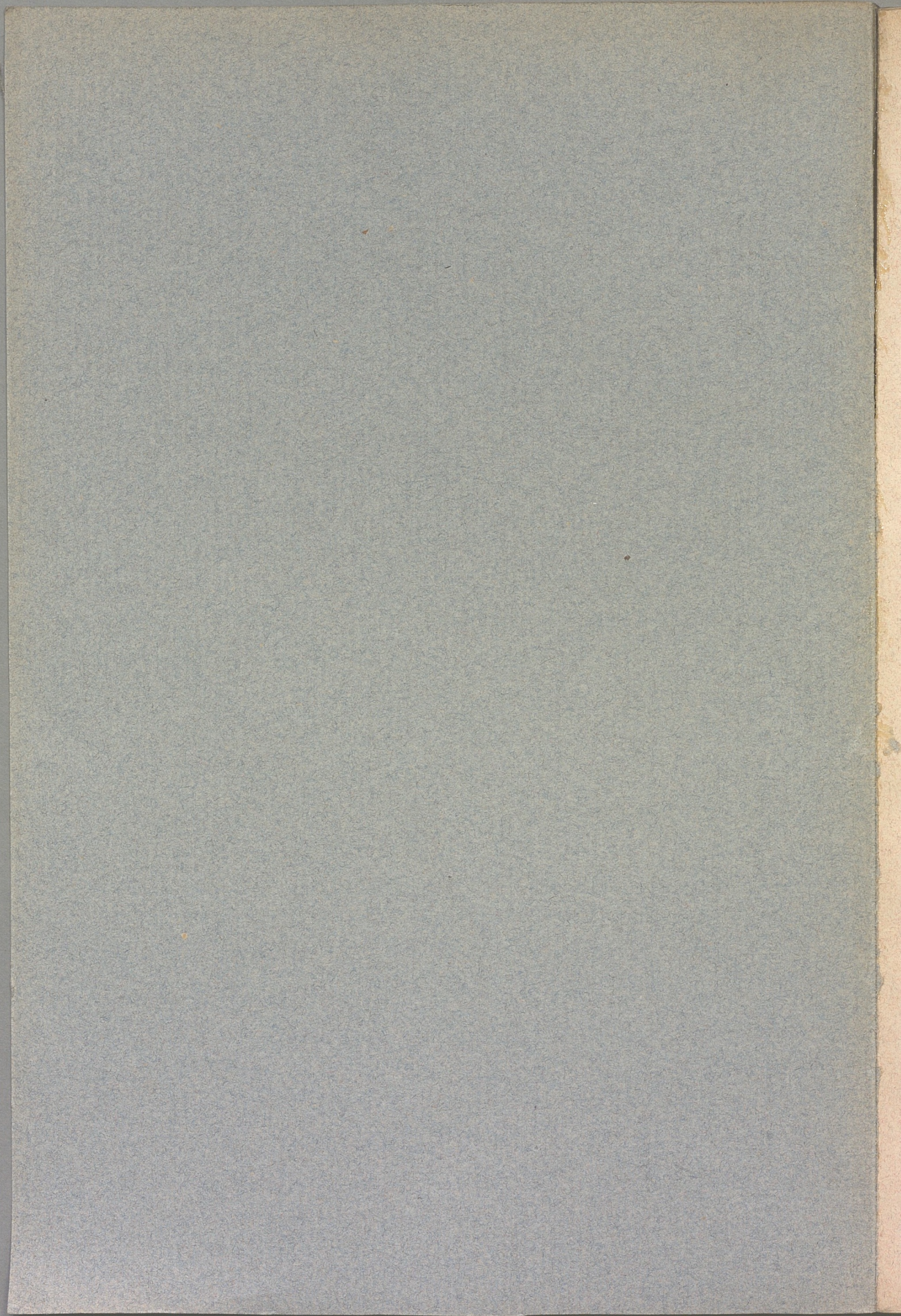
- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

STENQUIST, J.

Ex. A

Disp.
Sjnod.
SKARA
1889

OM KYRKOTUKT.

AFHANDLING

VID

PRESTMÖTET I SKARA

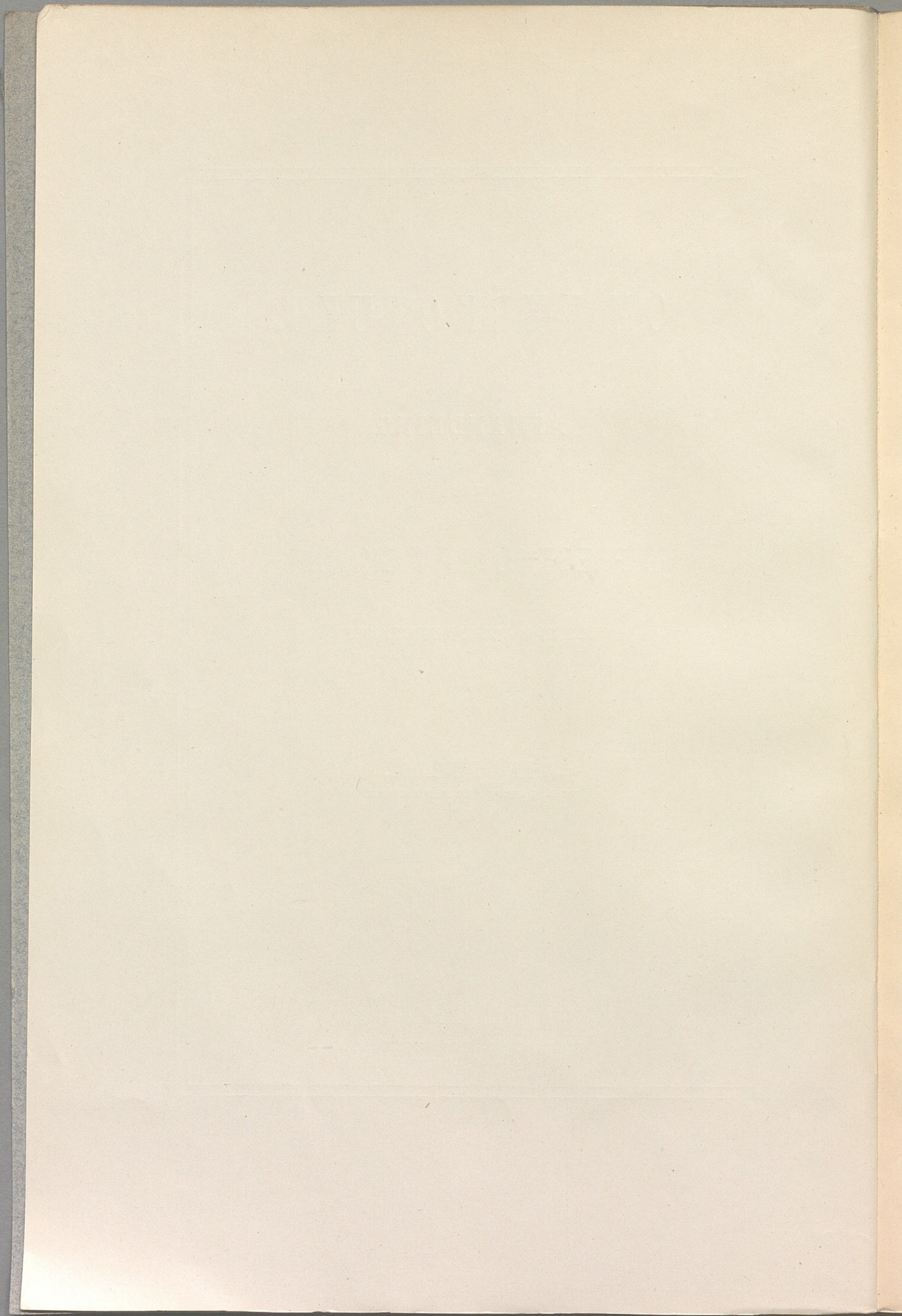
DEN 13, 14 OCH 15 AUGUSTI 1889

AF

JOHN STENQUIST,
TEOL. LEKTOR OCH KYRKOHERDE.

—*—

SKARA
PETTERSONSKA BOKTRYCKERIET
1889.

OM
KYRKOTUKT

AF

JOHN STENQUIST,
TEOL. LEKTOR OCH KYRKOHERDE.

SKARA
PETTERSONSKA BOKTRYCKERIET
1889.

KYRKÖTJUKA

"På det han skulle för sig framställa församlingen såsom härlig, icke hafvande fläck eller skrynka eller något sådant, utan att hon skulle vara helig och ostrafflig," därför har Kristus för henne, som han älskade, utgifvit sig sjelf.¹ I dessa aposteln Pauli ord skildras församlingens åsyftade härlighet, "såsom en brud prydd för sin man".² Men i syndens verld går vägen genom sorg till härlighet;³ och ehuru väl det visserligen är ej hvarje enskild medlem af de troendes samfund, utan samfundet sjelft i sin helhet eller församlingen, som af skriften nämnes Kristi brud, så är det dock just i sina medlemmars helighet, som församlingen kan i sanning blifva "en helig, allmännelig kyrka, de troendes samfund". Det är just den enskilde församlingsmedlemmen, som de orden afse och gälla: "Den Herren älskar, den agar han, och han gisslar hvar och en son, som han upptager".⁴ "All aga synes för tillfället icke vara till glädje utan till sorg, men sedermera bär hon rättfärdighetens fridsfrukt för dem, som genom henne blifvit

Inledning.

¹ Jf. Ef. 5: 25, 27.

² Jf. Upp. 21: 2. Joh. Ev. 3: 29.

³ Jf. 2 Kor. 7: 10. Ebr. 12: 6, 11.

⁴ Jf. Ebr. 12: 6.

öfvade."¹ Hvad kyrkotukten åsyftar, är just att vara en så beskaffad aga; men — något som också på visst sätt i sjelfva benämningen uttryckes och innehålles — kyrkotukten är ej hvarje Guds straffande och fostrande hemsökelse, utan en sådan tukt, som kyrkans herre ej omedelbart utan medelbart genom sin kyrka och församling öfvar mot de hennes lemmar, som åstadkomma en förargelse, uppenbar icke allenast för kyrkans allvetande och hjerteransakande herre och den felande individen utan också för öfrige kyrkans medlemmar.

Visserligen gifves, hvad högre och förmera är än lag och tukt: det är evangelium och nåd. "Jag har icke kommit för att döma världen utan för att frälsa världen"² — så ropade Jesus sjelf; och han betygade, att detta var hufvudsyftet för allt hvad han talat, för allt hvad han verkat här på jorden så i sitt görande som i sitt lidande. Och så länge denna tiden varar, hvilken också derföre nämnes en "nådetid", gäller detta, att Jesus är kommen för att vara icke en domare utan en frälsare. "Ty så älskade Gud världen, att han utgaf sin enfödde son, på det att hvar och en, som tror på honom, icke må förgås utan hafva evigt lif."³ Hvad som alltså förblifver och städse fortfar att utgöra den kristna trons och förkunnelsens alltid oförändrade kärna — det är evangelium eller det glada budskapet om syndernas förlåtelse genom Jesus Kristus; det är denna ljufliga förkunnelse, detta saliga meddelande af syndernas förlåtelse, som för alla tider utgör den egentliga röda tråden för Guds rikes på jorden utvecklingshistoria. Men "evangelium — det är absolution:" så utan alla

¹ Jf. Ebr. 12: 11.

² Jf. Joh. Ev. 11: 47.

³ Jf. Joh. 3: 17.

omsvep och utläggningar uttrycker sig rätt fram den förnämsta af våra symboliska böcker, den egentliga hufvudbekännelsen eller Confessio Augustana, och det i en af sina företrädesvis viktiga artiklar.¹ Dock evangelium eller absolutionen, ehuru af kyrkotukten åsyftad, är dess eget upphäfvande; liksom å andra sidan kyrkotukten själf är endast ett af de flera och olika sätt, på hvilka Guds lag i menskligheten gör sig gällande. Den delar alltså med lagen den karakteren att vara ett nådemedel, ändock naturligtvis, liksom i det hela, endast indirekt och medelbart.

Långt ifrån således att i sig innefatta all gudomlig aga är kyrkotukten endast den Guds tukt, som genom kyrkan öfvas mot uppenbara och därför i egentligaste mening förargelseväckande synder, hvilka begås af kyrkans egna medlemmar. Men äfven med denna begränsning är ämnet visserligen sådant, att åt detsamma bland frågor, som röra kyrkan och kristendomen, måste tillerkännas en afgörande vikt och ett stort intresse.

Det är också en af snart sagdt alla medgifven och erkänd sak, att just sedlig slapphet och bristerna i kyrkotukten inom vårt lands evangeliskt-lutherska kyrka utgjort och utgöra, om också icke den allra förnämsta dock helt visst en af de förnämsta bland de orsaker, hvilka hitintills verkat och allt framgent föranleda den separation och det affall, som i dessa dagar så bedröfligt känneteckna det kyrkliga och religiösa tillståndet i vårt land. Men ännu bedröfligare, än affallet sjelft, är ju dess anledning och källa.

Dock lika ense, man i allmänhet är att vidkännas denna brist och detta svåra lyte hos vår svenska kyrka;

¹ Jf. Conf. Aug. Art. XII. De poenitentia . . . "fides quae concipitur ex evangelio seu absolutione".

lika skiljaktiga och nästan sinsemellan motsatta blifva meningarna, när det gäller frågan om det lämpligaste sättet för denna brists och detta lytes afhjelpande. Den mening, om den eljest är något djupare grundad, som enhvar hyser i det sist nämnda afseendet, är hufvudsakligen beroende af hvad man anser vara det för kyrkan väsendtligaste eller egentligen konstituerande, antingen det gudomliga nådemedlet eller individens tro; — är beroende af hvad man håller före, huruvida det är en och hvar troende kristen redan såsom sådan, eller det är företrädesvis, att icke säga uteslutande, presten, som denna kyrkotuktens utöfning tillkommer; — ifall det är endast i egenskap af förvaltare af nådemedlen eller på grund af en honom i prestvigningen meddelad embetsnåd eller outplånlig beskaffenhet ("character indelebilis"), som presten eger en sådan befogenhet; — huruvida kyrkans tukt bör bestå i endast rent kyrkliga och andliga eller derjemte äfven i borgerliga straff; — om kyrkotukten alltid har, låt ock vara blott indirekt, en själavårdande karakter såsom ett nådemedel i likhet med Guds lag, eller om den åtminstone vid vissa tillfällen i likhet med den borgerliga lagen bör vara endast straffande utan att i sig ega ett evangeliskt element, i hvilken händelse alltså församlingen — enligt donatisternas eller snarare novatianernas yrkande — alls icke må medgifva än mindre åsyfta den en gång bannlystes återupptagande i sin gemenskap, d. v. s. i de troendes samfund. Redan af nu antydda vidt gående meningsskiljaktigheter kan man finna, huru djupt frågan om kyrkotukten tränger och huru grannlaga och svår dess besvarande är. — Ett kortfattadt svar på nu anförda och andra med dem nära sammanhängande frågor

är hvad denna afhandling har till uppgift att framställa.¹

En jämförelsevis fullständig motivering för det sökta svaret måste både utgå ifrån och återgå till den lag, som kyrkans egen grundläggare fastställt. Utläggning af samma lag och uppvisande af dess tillämpning i ofvan nämnda förhållanden under kyrkans första skede eller det apostoliska tidehvarfvets kommer alltså — i enlighet med hvad det nya testamentets heliga skrifter härom innehålla — att utgöra den *första* och grundläggande delen af denna afhandling.

Det apostoliska tidehvarfvets tilldragelser utgöra föremålet för kyrkans urhistoria. — Sedan en redogörelse för samma tilldragelser på kyrkotuktens område, enligt hvad nyss blifvit omnämndt, lemnats, skall den *andra* egentligen och företrädesvis historiska delen skildra det egendomliga och karakteristiska vid kyrkotuktens fortbildning under historiens hvarandra efterföljande hufvudepoker, hvarvid samma skildring skall åsyfta att från kyrkohistorisk synpunkt belysa i vår egen folkkyrka vid innevarande tid rådande förhållanden.

Att till ett sammanhängande helt med hvarandra förbinda de mera spridda svaren, som så väl i den exegetiska, som i den kyrkohistoriska afdelningen gifvits på redan förut framställda frågor rörande kyrkotuktens väsende, är för den nu följande mera systematiserande *tredje* delen den sjelffallna uppgiften.

¹ Till diskussionsämne bestämde H. H. Biskopen: "kyrkotukten med rättighet för præses att efter omständigheterna begränsa ämnet eller behandla det i hela dess utsträckning." Jemför protokoll, hållet vid Prestmöte i Skara den 14, 15 och 16 Augusti 1883 § 9. —

Den praktiska teologien har med allt skäl blifvit ansedd utgöra den teologiska vetenskapens krona. Den är ock tvifvelsutän det mål, hvartill samtliga öfriga teologiska discipliner ytterst syfta. — Huru mycket påtagligare måste ej detta visa sig vara händelsen, hvad vidkommer frågan om kyrkotukten, hvilken fråga — om eljest någon — måste erkännas vara af praktisk art och tillhöra den praktiska teologiens område. — Hvad som med ledning af kyrkotuktens sanna begrepp och väsende, hvilket den systematiserande delen åsyftat att utreda, bör vidgöras de ur vår kyrkas historiska utveckling härrörande faktiska förhållandena för att bringa dessa i öfverensstämmelse med den af Kristus gifna och af hans apostlar verkställda och tillämpade lagen, blifver således föremålet för denna afhandlings *sista* företrädesvis praktiska del.

I.

Man kan ej tala om en kyrkans tukt utan under förutsättning af kyrkan sjelf. Först efter fullbordadt frälsningsverk kunde Kristus, hvilken Gud hade förutbestämt att vara kyrkans herre, genom uppfyllelsen af sitt löfte om den Helige Andes gåfva¹ grunda och uppriätta "en helig, allmännelig kyrka, de troendes samfund." Men då det tydligen utgör blott den ena sidan af kyrkotuktens begrepp att afse kyrkan; och samma begrepps andra minst sagdt lika väsendtliga sida är att vara en gudomlig tuktan eller Guds lag i sin straffande verksamhet, så följer här af, att kyrkotukten kan sägas vara förebildad både i den gudomliga lagens straffdomar öfver det naturliga Israel och ännu mera i Jesu — "lagens fullbordan" — straffande verksamhet så i förhållande till det otrogna Israel som i synnerhet till hans egna troende lärjungar. Mot det otrogna Israel, som likväl vid just denna tid mera än någonsin berömde sig af att vara Guds utvalda heliga folk, finna vi Jesus hafva utöfvat en slags förebildande kyrkotukt såväl vid

¹ Jf. Joh. Ev. 7: 39; 16: 7. Ap. G. 1: 7; 2.

begynnelsen af sin lärareverksamhet, efter hvad Johannes berättar, som vid dess slut enligt de synoptiska evangelisternas framställning. Det var, då Jesus utdref vexlarne ur templet. Dock enär denna Jesu gerning endast kan på visst sätt sägas förebilda kyrkotukten, följer häraf för hans kyrka lika litet rättigheten, att använda andra medel än öfver hufvud kyrkliga och andliga, som någon befogenhet att vid sin tukt begagna utom allenast ordets och Guds lags gissel. Denna Jesu nu omnämnda handling åsyftade i likhet med hvad man kallat den "allmänna" kyrkotukten vissa enskilda bland Israels menighet. Menighetens ledare åter bestraffar Jesus, så förebildande den "särskilda" tukten, i ett mångfaldigt upprepadt ve öfver fariseernas och de skrifflärdes skenhelighet och skrymteri.¹ Visserligen skulle man kunna betrakta både vexlarne och fariseerna såsom "dem, som utanför äro." Det är ock endast de, "som äro innanföre," hvilka äro föremålet för kyrkans tuktande verksamhet i öfverensstämmelse med de välbekanta apostoliska orden, som härom handla: "Ty hvad tillkommer det mig att döma dem, som äro utanför? Dömen icke I dem, som äro innanför?"² Likväl måste ju i motsats till det blott naturliga Israel i dess förstockelse åtminstone Jesu egna lärjungar, hvilka följde honom, medan han ännu i förnedring vandrade omkring här på jorden, blifva betraktade, såsom de der voro icke utanför, utan innanför, såsom ett andligt Israel, den sanna typen till den egentligen på pingstdagen efter Kristi himmelfärd framträdande kristna kyrkan.³ Vi erinra oss de stränga ord, hvarmed vid så många till-

¹ Jf. Matt. 23.

² Jf. 1 Kor. 5: 12.

³ Jf. Joh. 7: 39; 14: 26; 15: 26; 16: 7; Ap. G. 1: 4, 5.

fällen frälsaren bestraffade apostlarnes och måhända allra synnerligast Petri det jordiska och förgängliga ännu så hängifna sinnelag och önskningsar.¹

Dock ej ens i den troende lärjunga-kretsen kan vara tal om någon kyrkotukt i detta ords egentligaste bemärkelse. Ty utan kyrka ingen kyrkotukt. Och låt vara att apostlarne äfven före fullbordandet af Kristi återlösningsverk utgjorde kyrkans sanna typ och rätta förebild — en "helig allmänlig kyrka" kunde dock ej finnas till annat än genom uppfyllelsen af löftet om sändandet af den Helige Ande. Pingstdagen efter Jesu bortgång, då omkring tre tusen själar för Guds rike och Jesu lära vunnos genom Petri af den Helige Ande ingifna predikan, är kyrkans födelsedag.

Men ehuruval Kristi kyrka, eller med en annan vanlig benämning hans nådes rike på jorden, ej kunde i fullaste mening finnas till förr, än då rikets konung och kyrkans herre ej längre var lekamligen tillstädes, emedan sjelfva hans bortgång lekamligen var villkoret för hans ännu härligare och förblifvande andliga återkomst; innebar likväl ett sådant förhållande intet hinder för vår frälsare att, medan han ännu vandrade här på jorden, upprätta den ordning för sin kyrka och för sitt rike stifta de lagar, hvilka skola fortbestå så länge, till dess den stridande kyrkan blifver en segrande, och nådens rike på jorden öfvergår att vara ett härlighetens rike i himmelen. Så instiftades både döpelsens och altarets sakrament; så upprättade också Jesus den förblifvande ordning för sin kyrka, sitt rike, hvilken är en detta rikets grundlag, nemligen hans lag för den kristliga kyrkotukten. Det allmänt erkända nytesta-

*Kristi lag
för hans
kyrkas tukt.*

¹ Jf. Matt. 16: 23; Mark. 9: 19; Luk. 9: 55; m. fl. st.

mentliga hufvudstället härför finnes i Mattei evangelium 12 kap. från och med v. 15 till och med v. 20, hvilket ställe med särskild hänsyn till sin grundläggande betydelse för hela denna uppsats må fullständigt och i enlighet med den så kallade nya öfversättningen här anföras:

15. "Om din broder syndar mot dig, så gå och tillrättvisa honom mellan dig och honom allena. Om han hör dig, så har du vunnit din broder.
16. Men om han icke hör dig, så tag med dig ännu en eller två, på det att hvar sak må bestämmas efter två eller tre vittnens utsago.
17. Men hör han dem icke, så säg det till församlingen. Hör han icke heller församlingen, så vare han för dig såsom hedningen och publikanen.
18. Sannerligen säger jag eder: Allt hvad I binden på jorden, det skall vara bundet i himmelen, och allt hvad I lösen på jorden, det skall vara löst i himmelen.
19. Åter säger jag eder, att om två af eder komma öfverens på jorden, hvilken sak det vara må, som de bedja om, skall den beskäras dem af min Fader, som är i himmelen.
20. Ty hvarest två eller tre äro församlade i mitt namn, der är jag midt ibland dem."

Hvad som tränger sig på hvar och en, som ger akt på det sammanhang, i hvilket evangelisten framställt dessa Jesu ord, är, att de, om än stränga och lagiska, dock äro omgifna af evangelium och nåd, af, såsom någon uttryckt sig, "idell förlåtelse." Ty närmast föregå dessa vår frälsares ord: "Så är icke eder hintmelske Fadens vilja, att en enda af dessa små skall förtappas."¹

¹ Jf. Matt. 18: 14.

Och hvad som följer, är på Petri fråga detta Jesu svar: "Du skall förlåta din broder icke ända till sju gånger, utan ända till sjuttio gånger sju."¹ Det är också företrädesvis den åtskilnaden mellan af den borgerliga lagen ådömda straff och den gudomliga lagens straffdomar här på jorden — och med andra Guds straffdomar har åtminstone kyrkotukten ej att skaffa — att Guds lag och Guds straff ytterst åsyfta förlåtelse och nåd, under det att deremot blott mensklig lag och borgerliga tuktemedel äro så långt ifrån att främst åsyfta nåd och förlåtelse, att de till och med synas kunna i sanning sägas alls icke gå derpå ut, men väl, hvilket ju naturligtvis är också förhållandet med Guds lag och straff, på förbättringen af den felande och andras afskräckande.

Kristendom — det är glädje, tröst, nåd, syndernas förlåtelse. De medel, Gud använder att här på jorden uppbygga sitt hus, sin kyrka,² kallas just därför nådens medel; och sådana äro väl också sakramenten men i all synnerhet Guds ord och visserligen Guds ord företrädesvis såsom evangelium, dock äfven såsom lag. Ty Guds lag är ett nådemedel ej omedelbart och direkt, men indirekt och medelbart. Nu äro ju kyrkotukt och Guds lag långt ifrån att vara identiska. Den gudomliga lagen verkar äfven på andra sätt, med andra medel och mot andra synder, än hvad som ligger inom området för hans verksamhet såsom kyrkans tuktan. Att redan här klart och fullständigt uttrycka denna åtskilnad, kan så mycket mindre ens sättas i fråga, som en sådan framställning utgör en bland de förnämligaste och hufvudsakligaste uppgifterna

¹ Jf. Matt. 18: 21, 22.

² Kyrka = *κυριακή οίκη*, d. ä. Herrens hus. Denna derivation synes vara, om än icke obestridlig, åtminstone mest tilltalande.

för afhandlingen i sin helhet. Är det alltså å ena sidan sjelfklart, att gudomlig lag och kyrklig tukt ej till alla delar sammanfalla, synes det dock å andra sidan böra blifva icke mindre af en och hvar medgifvet och erkändt, att kyrkans behöriga tukt är just Guds egen straffande lag, för så vidt den yttrar sig icke så att säga i omedelbara straff såsom i sjukdom och själsanfäktelse samt i andra yttre och inre lidanden, utan medelbart i just kyrkans tuktan. Häraf framgår då, att, liksom Guds straffande lag i sin helhet, så ock den del deraf, som nämnes kyrkotukt, är ett nådens medel, visserligen icke direkt, men indirekt.¹

Och kyrkan är det af Kristus stiftade samfund, inom hvilket den Helige Ande genom nådemedlen

¹ Att kyrkotukten är ett nådens medel, antydes redan i ofvan anförda Jesu ord (Matt. 18: 15): *ἐκέδησας τὸν ἀδελφόν σου* = "gewonnen hast du ihn für das ewige Heil meines Reiches." Jf. "Kritisch exegetisches Handbuch über das Evangelium des Mattäus." Göttingen 1864. Sid. 389. — Men ojemförligt klarare och med full tydlighet synes kyrkotukten såsom ett nådens medel — något som både i och för sig och särskildt för denna uppsats är af synnerlig vikt — vara af Jesus framställd, då han säger i sjelfva slutorden af sitt tal härom (v. 20): *οὐ γὰρ εἶσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν*. Ty genom den Helige Ande är det, som den förhärligade frälsaren lofvat vara när dem, "som äro samlade i hans namn," d. ä. hans församling eller kyrka. Vid den löfhyddohögtid, som närmast föregick Jesu uppståndelse och himmelfärd, voro nämligen Jesu ord just dessa (Joh. 7: 37, 38): "Om någon törstar, så komme han till mig och dricke! Den som tror på mig af hans lif skola, såsom skriften har sagt, flyta strömmar af lefvande vatten." Och skriften sjelf (Joh. 7: 39) förklarar dessa Jesu ord: "Men detta sade han om Anden, hvilken de, som trodde på honom, skulle undfå, ty den Helige Ande var ännu icke gifven, emedan Jesus ännu icke var förhärligad." Enär det är endast genom nådemedlen, som den Helige Ande verkar i Kristi kyrka; och emedan Guds lag är ett sådant nådemedel, äfven för så vidt den nödgas bestraffa synden; och då slutligen kyrkotukten är den gudomliga lagen i sina genom kyrkan utförda straffdomar: måste till följd häraf kyrkotukten uppfattas och erkännas vara just — ett nådemedel.

verkar.¹ — Kyrkan är Kristi brud. Det är då icke den enskilde kristne, samfundets enskilde medlem, det är egentligast samfundet sjelft eller församlingen, som till Kristus står i ett brudligt förhållande, som i honom, Herren, eger brudgummen. Ty "Kristus har älskat församlingen och utgifvit sig sjelf för henne, på det att han skulle för sig framställa församlingen såsom härlig, icke hafvande fläck eller skrynka eller något sådant, utan att hon skulle vara helig och ostrafflig."² För den helige siaren uppenbarades församlingens tillkommande härlighet, "tillredd såsom en brud prydd för sin man."³ Församlingen är bruden. De enskilde i församlingen äro brudens lemmar, och hvad som gäller hvarje enskild, det måste ju i all synnerhet gälla Kristi brud: "Om din hand eller din fot är dig till förförelse, så hugg honom af och kasta honom från dig. Det är dig bättre att ingå i lifvet lytt eller halt, än att hafva två händer eller två fötter och kastas i den eviga elden. Och om ditt öga är dig till förförelse, så rif det ut och kasta det från dig. Det är dig bättre att ingå i lifvet enögd, än att hafva två ögon och kastas till eldens helvete."⁴ Det är alltså mot sina egna lemmar, som församlingen i egenskap af Kristi brud har att vända sin tuktan. — Och likasom det är medlemmar af församlingen, hvilka komma att af kyrkotukten straffas, så kan ej heller församlingen, låt ock vara att kyrko-

¹ Conf. Aug. Art. VII. "Est autem Ecclesia congregatio sanctorum, in qua Evangelium vere docetur et recte administrantur Sacramenta." — Jf. äfven "Lärobok i Theologien" af Nordbeck. 12 uppl. sid. 175. —

² Jf. Ef. 5: 25, 27.

³ Jf. Joh. Upp. 21: 2.

⁴ Jf. Matt. 18: 8, 9. Således i nära sammanhang med det Jesu tal, hvilket utgör kyrkotuktens grundlag.

tukten blifvit närmast åt henne anförtrodd, omedelbart utan endast genom sina medlemmar bringa densamma till utöfning. Ifrågavarande tal ålägger också hvarje fullmyndig kristen såsom en helig och oeftergiflig förpligtelse att — der sådant utan bristande kristlig grannlagenhet kan ske — bestraffa en medkristens förargelseväckande, vare sig ord eller gerning.¹ Men åligger

¹ Icke alla mera betydande uttolkare af Jesu ifrågavarande lag och bud, vilja ens medgifva, att här öfverallt afses hvad som må nämnas kyrkotukt i ordets egentligaste betydelse. Så L. Landgren i "Uttalanden öfver kyrkliga frågor till Hernösands stifts presterskap." Hernösand 1822. Sid. 55, 56: "Ehuru den enskilda förmaningen och varningen måste föregå hvad vi kalla kyrkotukt, så kan dock denna icke såsom kyrkotukt anses; . . . Vi kalla icke det kyrkotukt, om en prest gifver ett enskildt råd eller varning åt en person att afhålla sig från nattvarden; . . . innan en sådan vägran kan genomföras måste väl presten på något vis kunna styrka, att han gifvit en sådan varning antingen genom kyrkorådets intyg eller på annat sätt. Oss synes därför kyrkotukten taga sin begynnelse när saken är af den betänkliga art, att presten anser sig böra meddela varningen inför kyrkorådet." — Afgörandet af denna fråga är beroende af hvad man uppfattar vara kyrkotuktens begrepp, och kyrkolagen sjelf synes om kyrkotuktens begynnelse ega en helt annan uppfattning. — Ty hvem kan vid något eftersinnande undgå att finna till och med Jesu allra första här föreliggande bud och maningar vara i vår gällande kyrkolag tillämpad på kyrkotuktens utöfvande och det just genom presten ej genom hvar och en fullmyndig kristen redan såsom sådan. Dessa äro nemligen Jesu ord: *Ἐὰν δὲ ἀμαρτήσῃ εἰς σέ ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μετὰ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου, . . . εἰὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἓτι ἓνα ἢ δύο κ. τ. λ.* (Matt. 18: 15, 16 enligt "textus receptus"). Härmed må må man jemföra ur Kyrkolagen. Cap. 10. Om Bann § 2. "tä skola the (presterna) efter Christi befallning första resan uti enslighet syndaren sitt brott förhålla och, ther sådant intet vil hjälpa, taga andra resan til sig två eller tre gudfruktige och förnuftige män af församlingen och i theas närvaro förmana syndaren ånyo til omvändelse." (Sveriges Kyrkolag utg. af A. J. Rydén. Sjette uppl.) — Sjelfklart anknyter sig hit "Kyrkotukten enligt Svenska Kyrkans gällande ordning" af E. G. Bring.

det hvar och en kyrkans medlem redan såsom sådan att efter sin förmåga och i sin omgifning verka för kristlig tukt, huru mycket mera måste ej en församlingens herde känna sig i detta afseende uppfordrad att noga lyssna till och troget efterfölja sin frälsares

I motsats härtill åter Klaveness. "Om Kyrkotukten." Öfversättning, Sveriges prester och lekmän tillagnad af A. F. S. Stockholm 1879. Sid. 14. "Hvem skall straffa? . . . Till hvem talar Jesus här? Till presten? . . . det är dock klart, som dagen, att Jesus här icke talar till presterna . . . utan till hvarje kristen i allmänhet, lekman eller prest;" . . . Och dersammast. sid. 16: "Kyrkotuktens andra steg tillhör likasom det första, icke embetet utan det allmänna prestadömet." — Temligen allmänt plägar man deremot på just prestembetet tillämpa kyrkotuktens nu följande grader, hvilka af Jesus fastställas, då han sålunda fortsätter, v. 17: *εἰπὲ τῆ ἐκκλησίᾳ* . . . och v. 18: *Ὅσα ἐὰν δῆσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ*. Så uttolkar äfven Klaveness dersammast. sid. 17: "I alla fall är det klart, att först här, på kyrkotuktens tredje steg, öfvergår tukten ifrån det allmänliga prestadömet till det särskilda; här först blifver den en offentlig embetshandling; här först får presten, såsom sådan, tillika med den församlingsrepresentation, som möjligen finnes, något med den att skaffa." Och sammaledes "Kyrkotukten, betraktad från biblisk ståndpunkt af S. L. Bring. Lund 1859, sid 58: "Förloppet vid kyrkotuktens utöfvande skulle således, på grund af Herrans ord i Matt. 18, vara detta: Först bestraffning af en enskild församlingsmedlem (broderlig bestraffning), sedan af tvenne eller flera (sällskaplig eller social bestraffning), derefter af församlingens herde (pastoralbestraffning), sedan af denne och församlingens förordnade (prestbyterialbestraffning eller något dylikt), hvarpå följer uteslutande ur församlingen (excommunication)." Likaså A. Norrman, "Om Kyrkotukten." Göteborg 1886: Gottfrid Billing. "Om Luthersk Kyrkotukt." Lund 1880; Kliefoth. "Die Beichte und Absolution." Schwerin 1856. — Deremot E. E. Plengier — hvilken författare likväl eljest synes företrädesvis anknyta sig till Klaveness — "Om Kyrkotukten." Upsala 1879. . . . "den 18 versens innehåll skulle afse endast embetsinnehafvare . . . tro vi vara en exegetisk omöjlighet. Det är förmåner, som tillhöra alla på Jesus Kristus troende menniskor." Dock erkänner till och med denne författare, sid. 12 . . . "att nyckelmagten bör hos honom" (församlingsläraren) "kullinera inom församlingen, ligger i öppen dag."

till honom ständigt ljudande maning: "Föd mina lam."
"Vårda mina får."

Och frågar man, hvilka synder af den enskilde församlingsmedlemmen det är, som presten, som en troende kristen, som öfver hufvud den kristliga kyrkotukten bör näpsa och bestraffa; så blir svaret: icke den allmänneliga syndiga beskaffenheten redan såsom sådan; icke ens enskilda öfverträdelser af Guds lag, såvida de för människors ögon äro förborgade, och hvilka regeln "de occultis non judicat ecclesia" måste anses gälla, utan sådana synder, hvilka för Guds rike, för Kristi kyrka äro till hindern, så vidt som de i ord eller gerning, i lära eller lefverne äro till förargelse och förförelse.

Tuktmedlet, det rätta och egentliga, som må användas, kan ej vara annat än ordets vapen: kyrkan måste straffa med "Andens svärd, som är Guds ord."¹ Att så är torde inses vara redan i sig sjelft tydligt, enär det framgår af motsatsen mellan kyrkans tukt och borgerlig tukt, mellan borgerlig lag och gudomlig lag; men det bekräftas äfven ovedersägligen af Jesu egna bud och föreskrifter.² "Tillrättavisa din broder", så talar Jesus, och fortfar: "Men om han icke hör dig, så tag med dig ännu en eller två. Men hör han dem icke, så säg det till församlingen. Hör han icke heller församlingen, så vare han för dig såsom hedningen och publikanen." Äfven det sist sagda innebär ett bestraf-

¹ Jf. Ef. 6: 17.

² Ingalunda varder härmed förnekad nödvändigheten att så utöfva till och med kyrkotukten i egentligaste mening, att det stundom kunde tyckas, som om den begagnade sig af borgerliga straff, t. ex. då en prestman dömes till suspension eller till afsättning. Men äfven i dylika fall är det dock endast medelbart, som sådana följer på det borgerliga lifvets område framgå ur den egentliga kyrkotukten. — Härom vidare i det följande.

fande med andens svärd, med ordets vapen; ty stundom är tystnadens språk det mest värtaliga: och det gifves väl ingen kraftigare förkunnelse af lagens straffdomar, än det fullkomliga förstummandet af evangelii nådelöften. Men förstummandet af evangelium är ej afsedt att ständigt fortfara: äfven publikanen, ifall han omvänder sig, kan ingå i Guds rike, och jemväl till hedningarnes upplysning tändes frälsningens ljus.¹ Till och med i sin strängaste gestalt fortfar alltså kyrkotukten att vara ett medel för frälsning och nåd, hvilket manar oss att vid dess utöfvande låta kärlek utgöra bevekelsegrunden och begynnelsen, samt kärlek anvisa vägen och de rätta medlen, att ej kärlekens frånvaro vid tillrättavisandet må förhindra oss att vinna vår syndande broder.”²

Visar det sig alltså, att Jesus, der han företrädesvis noggrant och fullständigt framställer kyrkotuktens lag, ålägger hvarje enskild församlingsmedlem dess ansvarsfulla utöfvande; så kan det nära nog tyckas, som om det Jesu yttrande, till hvars betraktande vi nu öfvergå, ensamt åt den förnämste bland apostlarne, åt Petrus, öfverlemnadt detta förtroende-uppdrag. Det var, då på Petri bekännelse, ”Du är Kristus den lefvande Gudens Son”, Jesus svarade och sade till honom: ”Salig är du, Simon, Jonas’ son, ty kött och blod har icke uppenbarat det för dig, utan min Fader, som är i himmelen. Jag säger ock dig att du är Petrus; och på denna klippa skall jag bygga min församling, och dödsrikets portar skola icke varda henne öfvermäktiga. Och jag skall gifva dig himmelrikets nycklar, och allt hvad du binder

¹ Jf. Luk. 2: 30.

² Jf. Matt. 18: 15.

på jorden det skall vara bundet i himmelen, och allt hvad du löser på jorden, det skall vara löst i himmelen.”¹

Såsom bekant, är det i all synnerhet dessa Jesu ord, som påfvarne, Petri föregifne efterträdare, åberopat för sina anspråk på magt och myndighet framom alla andra kyrkans medlemmar. Men oafsedt det orimliga i påfvarnes bemödande att åt sig tillvälla ett företräde, som väl i viss mån må medgifvas vara åt Petrus personligen tillerkändt, så är ju ock gåfvan af himmelrikets nycklar att binda och att lösa — och bindenyceln det är just kyrkotukten — grundad på Petri trosvissa bekännelse: ”Du är Kristus, den lefvande Gudens Son.” Hvarhelst alltså denna trons bekännelse — om ock ej med samma trosvisshet, innerlighet och kraft som hos Petrus — likväl är i sanning för handen, der förefinnes också vilkoret, såsom både rättighet och förpligtelse, för den kristliga kyrkotuktens utöfvande.

Sedan alltså Jesus, under det att han ännu här på jorden framträdde i en tjenares skepelse, gifvit sina lärjungar redan framställda bud och löften rörande sin kyrkas höga bestämmelse att efter hans bortgång på sina syndande medlemmar verkställa hans heliga straffdomar, så uppenbarade sig den förhärligade på sjelfva uppståndelsens dag i kretsen af sina apostlar och sade till dem: ”Tagen den Helige Ande. Hvilka I förlåten synderna, dem äro de förlåtna, och hvilka I behållen dem, dem äro de behållna.”²

Liksom Herren vid det tillfälle, då han mera uttömmande tolkade denna sitt rikes grundlag, uppdrog lagens tillämpning åt en och hvar bland sina under-

¹ Jf. Matt. 16: 15—20.

² Jf. Joh. 20: 21—23.

såtar;¹ och såsom han, då han prisade Petrus salig för sin bekännelse, åt företrädesvis denna apostel utlofvade himmelrikets nycklar:² så se vi honom här tillerkänna samtliga apostlarne den magt att behålla synderna, hvilken utgör den kristliga kyrkotuktens egentliga väsende. — Dock enär kyrkotukten är ett uttryck för Guds egen lag, men Guds lag är ett nådemedel, så behåller kyrkotukten den syndande hans synd, på det han må varda förlåten. Men öfver förlåtelsens och nådens skatter kan församlingen dock först så varda "en god och trogen skaffare", om hon genom en rätt bön i Jesu namn blifvit delaktiggjord af den Helige Andes gåfva och så undfått kraft att frimodigt och framgångsrikt bekänna sin herre vara Kristus den levande Gudens son. — Ej omedelbart kan församlingen verka, utan endast medelbart genom sina lemmar — och visserligen enligt Guds egen ordning snarare genom Petrus än genom öfrige apostlar, hellre genom presten än genom lekmannen.

Enligt hvad redan i inledningen anförts, skall på utläggningen af Guds rikes grundlag, sådan den på kyrkotuktens område af Jesus faststälts, nu följa uppvisandet af samma lags tillämpning under första skedet af kyrkans tillvaro, det s. k. apostoliska tidehvarvet. Detta tidehvarf har man ofta betraktat såsom både förebild och urbild för alla följande tidrymder af kyrkans tillvaro; man har ansett det som "den första kärlekens tid;" man har nära nog hållit före, att på just denna tid — och detta i motsats mot alla följande och

*Kristi lag för
hans kyrkas
tukt. tillämpad af hans
apostlar.*

¹ Jf. Matt. 18: 15—20.

² Jf. Matt. 16: 1—20.

i synnerhet mot vår egen tid — bland församlingens enskilda medlemmar rådde en så god sjelf-tukt, att den egentliga kyrkotukten tycktes mera träda i bakgrunden. Men att en sådan föreställning ej öfverensstämmer med hvad de apostoliska skrifterna sjelfva innehålla, torde vara uppenbart vid ett nogare deras genomläsande och öfvertänkande, såsom äfven följande tilldragelse bevittnar.

Bland kristna församlingar, som af aposteln Paulus under hans missionsresor blifvit upprättade och grundade så i Europa som i Asien, öfverträffade måhända ingen i betydelse den i Korint. Redan Korints egenskap att vara vid sidan af Aten, Greklands yppersta stad, en rik handels och sjöstad, bidrog härtill. — Men just detta förhållande innebar för den unga församlingen en frestelse till yppighet och sedeslöshet, som aposteln icke kunde annat än på det allvarligaste tadla. Den svåraste yttring af en sådan sedeslöshet hos medlemmar af den unga församlingen var tvifvelsutän den af Paulus i första Korintierbrevets 5 kap. bestraffade i så hög grad förargelseväckande missgerningen. Dessa äro nemligen apostelns tuktande ord:

3. "Ty för min del har jag, frånvarande till kroppen men närvarande i anden, redan, såsom vore jag närvarande, dömt,
4. att den som detta så bedrifvit, han skall, i vår Herre Jesu Kristi namn, då I och min ande kommit tillsammans, med vår Herre Jesu Kristi magt,
5. öfverlemnas åt Satan till köttets förderf, på det att anden må blifva frälst på Herren Jesu dag."

Det tyckes vara hardt när ögonskenligt, att Paulus, vid det han här utöfvar kyrkotukt, utgår från ett kyrkobegrepp, enligt hvilket det för kyrkan konstituerande

är enheten och syntesen af gudomlig nåd och mensklig tro, icke endera, vare sig den förra eller den senare särskild och utan den innerligaste förbindelse med den andra. Ty "i vår Herre Jesu Kristi namn" och "med vår Herre Jesu Kristi magt" säger Paulus sig hafva dömt, dock först "då I och min ande kommit tillsammans." — Visserligen har också församlingen, såsom Kristi brud, att på egen brist och styggelse tillämpa sin himmelske brudgums ord: "Om din hand eller din fot är dig till förförelse, så hugg honom af och kasta honom från dig. Det är dig bättre att ingå i lifvet lytt eller halt, än att hafva två händer eller två fötter och kastas i den eviga elden." Derföre får hon ej heller sky att från sig utdrifva blodskändaren, och hon åtlyder budet och gör så äfven, naturligen icke omedelbart utan främst genom aposteln sjelf men också genom hvar och en den korintiska församlingens fullmyndige och troende medlem.

Att det tillkommer åhörare, och icke blott läraren, att sjelfverksamt deltaga i kyrkotuktens utöfvande, följer redan af Pauli nyss anförda ord, men vinner dessutom en ökad bekräftelse, då aposteln en tid derefter i sitt andra bref till Korintierna — kap. 2 — om den nu ångerfulle skrifver: v. 6. "Det är nog, att en sådan har fått denna bestraffning af de flesta, 7. så att I nu tvärtom hellre mån förlåta och trösta honom, på det att han icke tilläfvventyrs må uppslukas genom allt för stor bedröfvelse. 8. Derföre förmanar jag eder att mot honom göra kärlek gällande. 10. Men hvilken I förlåten något, honom förlåter ock jag, ty äfven den förlåtelse jag har gifvit, om jag gifvit någon, den har jag gifvit för eder skull i Kristi åsyn" . . .

Och när en apostel, när sjelfve Paulus betygar, att, hvad han nu gör, det gör han icke af apostolisk

myndighet, utan "med vår Herre Jesu Kristi magt," i hans "namn" och "i Kristi åsyn;" huru skulle då den, som utan egentlig apostolisk myndighet är en lärare i församlingen, ej främst sätta sin lit till nådemedlet, hvars förvaltare han är, icke till en honom redan i vigningen meddelad embetsnåd.

Är det således det gudomliga ordets nådemedel — är det Guds lags okränkbara helighet och öfvervinnande kraft, som allena förmår gifva befogenhet åt kyrkans tuktan och åt hennes tjenare och redskap den frimodighet, af hvilken göres dem behof, så är ock för den tuktrade samma gudomliga lags straffdomar, som han hörer öfver sig förkunnas, och hvilkas verkställighet på sig han begynner erfara, den egentliga udden i kyrkans näpst. "Andens svärd, som är Guds ord," är kyrkotuktens vapen, icke utvärtes straff, ej borgerliga tuktnedel.¹ Genom kyrkan utför Gud sina straffdomar, men icke genom kyrkan allena. Han straffar både uppenbara och förborgade synder; han använder såväl lekamliga som andliga straffmedel. — Han är den, för hvilkens ögon ingen menniska är rättfärdig och som derföre äfven om Job på talet af Satan: "Räck ut dina hand, och kom vid hans ben och kött; det gäller," svarar och säger: "Si han vare i dine hand."² — Så

¹ Såsom ofvan (sid. 18, not.) anförts, upphäfvos häraf icke behörigheten att t. ex. i en lag ang. förbrytelse af prest upptaga sådana straff som mistning af lön för längre eller kortare tid m. m. dyl. — Man måste ju nemligen här på kyrkotuktens område — i likhet med hvad på också andra områden plägar och måste ske — göra en bestämd åtskilnad mellan begreppet sjelft och dess empiriska förverkligande. — Men i texten ordas om kyrkotuktens begrepp och dess ideala af Jesus och den heliga skrift krädda och yrkade helgd, ej om dess mer eller mindre ofullkomliga realiserande.

² Jf. Jobs bok, 2: 5, 6, enl. kyrkobibeln.

skrifver visserligen också här aposteln Paulus om blodskändaren, "att han skall öfverlemnas åt Satan till köttets förderf;" men han tillägger dock: "på det att anden må blifva frälst på Herrens Jesu dag." Det är en gripande motsats mellan utestängandet från Jesu kyrka, Guds nådesrike på jorden, af aposteln här afkunnadt, och frälsning och salighet, som han säger vara målet härför. Ja, med hvilken faderlig ömhet mot den så till ånger drifne förmanar han ej "att mot honom göra kärlek gällande,¹ "att förlåta och trösta honom, på det att han icke tilläfventyrs må uppslukas genom allt för stor bedröfvelse."² Den som är upprorisk mot Guds frälsande kärlek är så tillvida "öfverlemnad åt Satan till förderf." Och visserligen är "uppslukad genom stor bedröfvelse" en och hvar, som måste känna sig fullkomligt umbära all verklig, i Gud knuten kärlek. I Kristus allena är Guds kärlek uppenbarad; Kristus allena är och den, som kan gifva kraft att hålla sitt nya bud att hafva kärlek inbördes;³ derföre kan också han allena om sig vittna: "Jag är lifvets bröd. Den som kommer till mig, han skall icke hungra."⁴ Det är den andliga nattvarden, som Jesus med dessa ord åsyftar, hvilken andliga nattvard utgör kristendomens väsende, och som i altarets sakrament finner sitt egentligaste uttryck. Häraf också det oupplösliga samband, hvilket allt ifrån kyrkans grundande kännetecknar alla följande skeden af hennes tillvaro å ena sidan mellan fullmyndigheten såsom kyrklig medborgare och rättigheten att deltaga i församlingens nattvardsfirande samt å andra

¹ Jf. 2 Kor. 2: 8.

² Jf. 2 Kor. 2: 7.

³ Jf. Joh. 13: 34, 35.

⁴ Jf. Joh. 6: 35.

sidan mellan uteslutandet derifrån och bundenheten under kyrkans tuktan.¹

Jemfördt med hvad från Korint berättas om den så djupt fallne och med dervarande församlings äfven eljest af Paulus bestraffade bristande tukt och sedlighet, framstår apostlagerningarnas skildring af den första kärlekens dagar i moderförsamlingen i Jerusalem i ett så mycket härligare ljus. — "Men i hela hopen af dem som trodde" — så lyder denna skildring — "var ett hjerta och en själ, och icke en enda sade något vara sitt af det han egde, utan allt var för dem gemensamt."² Dock äfven denna ljusa tafla fördunklas genom Ananias' och Saffiras af Petrus bestraffade girighet och hyckleri.³

Men icke blott deras åhörare lefverne, också deras hedniska eller rent af gudlösa åskådningssätt och tal finna vi ej sällan vara föremål för apostlarnes skarpaste bestraffningar. Sådana förekomma i kolosserbrevet, i de s. k. pastoralbrefven, i Petri andra bref och i de korta inledande sändebrefven till Johannes' uppenbarelse samt flerstädes. Desse, som "smäda allt hvad de icke känna," förliknar Judas' bref vid "vilda hafsvågor, som uppkasta sina egna skändligheters skum;"⁴ och hela Johannes' första epistel har man ej utan skäl ansett

¹ Jf. 1 Kor. 11: 17—24; — Benämningen de troendes gudstjenst, "missa fidelium", har också därför från äldsta tider tillagts just församlingens nattvardsfirande till åtskilnad från predikan, som afsåg äfven hedningar, botgörare och dem, hvilka genom meddelad undervisning utbildades till att blifva kyrkans fullmyndige medborgare. Predikan kallades — som bekant är — just här af "missa catechumenorum.

² Jf. Ap. g. 4: 32.

³ Jf. Ap. g. 5: 1—11.

⁴ Jf. Judas' bref v. 10, 13.

vara rigtad mot en hufvudman för denna s. k. gnostiska villfarelse vid namn Cerintus.¹

Af hvad ofvan framstälts finna vi alltså, huru den af Jesus gifna grundlagen för kyrkotuktens utöfvande blef i den äldsta kristna församlingen tillämpad och det af Jesu egna apostlar på deras åhörare eller de enskilda församlingsmedlemmarnes synder ej mindre i tal och tänkesätt än i lefverne och vandel. — Men jemte denna "allmänna" kyrkotukt se vi äfven en särskild bestraffning göras gällande mot församlingens lärare, ja till och med mot en af Jesu egna apostlar, mot sjelfva Petrus.² Det var den bekanta tilldragelsen som Paulus skildrar i sitt bref till Galaterna, då han i Antiokia bestraffade Petrus, hvilken, innan några hade kommit från Jakob, åt till samman med hedningarne, men derefter af fruktan för de omskurna drog sig undan, så att ock Barnabas rycktes med i hans skrymteri. — "Men när jag såg" — alltså fortsätter Paulus, hvad han härom förtäljer — "att de icke vandrade rätt enligt evangeliets sanning, sade jag till Petrus inför alla: Om du, som är en jude, lefver på hedniskt sätt och icke på judiskt sätt, huru kan du då tvinga hedningarne att lefva på judiskt sätt?"³

¹ Om denna gnosticism, som så ofta bestraffas redan under det apostoliska tidehvarvet, ehuru den till sin egentliga utveckling tillhör den derpå följande tiden, skall därför ordas i denna uppsats' andra företrädesvis historiska del.

² Häraf det berättigade i att indela kyrkotukten i "allmän", då den kommer till utöfning mot åhörarnes eller de enskilde församlingsmedlemmarnes synder, och "särskild", då bestraffningen gör sig gällande mot församlingsläraren. Den synd, som blifver bestraffad, kan såväl i det förra som i det senare afseendet framträda så i lefverne som i lära. — Denna indelning skall visa sig hafva betydelse och komma till användning förnämligast i denna uppsats' fjärde, sista del.

³ Jf. Gal. 2: 11—21.

Kyrkan liknar qvinnan, som Jesus framställer¹ sökande sin borttappade penning. Hon sopar huset och söker granneligen, till dess hon finner honom. Och är än penningen aldrig så orenad och höljd af smuts, så skall hon dock "sitta och fåja silfret," hon "skall fåja och rensa Levi söner lika som silfver och guld."² Och huru glädes hon ej, då ånyo mot henne begynner framglänsa den högste konungens prägel, hennes herres bild.

¹ Jf. Luk. 15: 8—10.

² Jf. Malachi 3: 1—4.

II.

Af ålder har — som bekant — teologien delats i exegetisk, historisk, systematisk och praktisk. — Guds ord är sanningen sjelf; denna sannings successiva tillagnande framställer kyrkans historia. Den förhandenvarande insigten i förhållandet mellan Gud och människans värld åsyftar den systematiska teologien att utveckla; att till Guds nådesrikes, Kristi kyrkas på jorden, förkofran göra sig allt teologiskt vetande till godo är uppgiften för den praktiska teologien. — På i inledningen angifna frågor rörande kyrkotuktens väsende har i den föregående delen af denna uppsats svaret sökts från Kristi egna bud och deras tillämpande af hans apostlar. Hvad alltså närmast bör följa, är att ur kyrkans historia eller på den väg, som anvisas af hufvudskedena i kristenhetens egen fortgång och utveckling i ifrågavarande afseende, lägga i dagen, huruledes kyrkotukten är ett nådens medel, nemligen Guds egen lag i dess af församlingen — och det visserligen i all synnerhet genom presten i egenskap af nådemedlens förvaltare — på enskilda församlingsmedlemmars förargelseväckande synder utförda straffdömar.

*Martyr-
kyrkan.*

Deruti består kärleken, icke att vi hafva älskat Gud, utan att Gud hafver älskat oss. — Denna heliga sanning synes äfven genom kyrkohistoriens skildring om kristendomens inträde och första utbredande vinna en ökad bekräftelse. Ty först måste evangelium, det ljufviga budskapet om Guds "oförskylda" nåd, blifva rikt och fullständigt förkunnadt. Endast så och derefter kunde äfven i människors hjertan väckas tacksam genkärlek, manande till lydnad för frälsarens bud och till frimodigt lidande för Herrens skull. — Den apostoliska tidsåldern måste i kyrkans historia föregå det skede, som fått namn af martyrernas tidehvarf. Det är egentligen först efter aposteln Johannes' — sist af alla apostlars — timade död som martyrernas tidehvarf begynner. Först då kunde man rätt förstå, att de kristna voro Jesu lärjungar, när om dem till och med hedningarne måste förvånade utbrista: "se huru de älska hvarandra;" och sjelfva sin benämning har denna tidsålder deraf erhållit, att "kristendomens utsäde då var martyrernas blod."

Dock de hotande snart öfvergående dödsqvalen, om också mindre än förespeglandet af ett helt lifs beqvämlighet och fröjder, hafva visat sig vara en frestelse, stark nog att förmå svaga och obepröfvade Jesu lärjungar till affall. Och då Kristi kyrka, det andliga Israel, ehuru i det naturliga Israel grundad, egentligen genom att från hednaverlden ständigt upptaga nya medlemmar vann en alltjemt ökad utbredning, hvem må undra, att ej alltid det hedniska sinnelaget genast bortlades vid antagandet af namnet kristen. Men ett hedniskt sinnelag kunde ej annat än uppenbara sig i hedniska gerningar och yttra sig i hedniska tankar och hedniskt tal. Derföre se vi också en sådan hedniskhet blifva bestraffad af kyrkans upprepade tuktan,

och det äfven under denna för kyrkan så ärorika tid. — Det hedniska lefvernet är sig i alla tider likt och företer alltså ej heller i detta tidehvarf något mera egendomligt. Kärlek till verlden och "allt det, som är i verlden, köttets begärelse och ögonens begärelse och lefvernets högfärd,"¹ utgör det hedniska sinnelagets och den hedniska vandeln oförändrade kännetecken. Annorlunda är förhållandet med det hedniska åskådningssätt, som under kristendomens första århundrade hos många äfven djupare sinnen med väldig att icke säga hänryckande kraft gjorde sig gällande.

Och att gnosticisomens hedniska åskådningssätt, *Gnosticisomen*, hvars egendomlighet, enligt hvad ofvan² anförts, här skall framställas och genom en jmförelse med nutidens hedniska vishetsläror i någon mån belysas, i sjelfva verket hörer under den kristliga kyrkotuktens område, det framgår redan deraf, att den både ofta och med utförlighet i de apostoliska skrifterna bestraffats.³ Och sådant med rätta; enär, om eljest något, det visserligen måste kallas förargelseväckande att under föregifvande af kristlig vishet utbyta Guds sanning mot lögnen och ära och dyrka det skapade framför Skaparen.⁴ Ty låt ock vara att gnostikernas framställning tyckes både djupsinnig och poetisk;⁵ den urgrund och lifskälla, hvars öfversvinneliga härlighet och outtömliga rikedom så hänryckande skildras, är dock det skapade, ej Skaparen; den allt ändligt alstrande, genomträngande och

¹ Jf. Joh. 1:a bref 2: 16.

² Jf. ofvan sid. 27.

³ Jf. Pauli bref till Kolosserna, flerstädes, samt ställen af de s. k. pastoralbrefven, stycken i Johannes' 1:a bref, Petri 2:a bref, Judas' bref samt Joh. Upp. 2.

⁴ Jf. Rom. 1: 25.

⁵ Jf. ock "Saronsliljor" af Stagnelius.

beherskande naturkraften är ej Gud allsmäktig, är med ett ord "diessaits", men icke "jeuseits". Jemför man härmed nutidens hedniska vishet, hvilken icke utan skäl torde kunna kallas våra dagars gnosticism, synes visserligen åt denna senare ej kunna lemnas ett obetingadt företräde. Ty i motsats mot vår tids prisade "monism" hade dock denna tidigare gnosticism åtminstone någon blick för skilnaden mellan godt och ondt; och då religiositet — låt ock vara en hednisk — låter sig väl tänkas förenad med forntidens gnosticism, är deremot nutidens gnosticism hednisk gudlöshet.

*Martyrtide-
hvarfvets
kyrkotukt.*

Det hedniska väsendet både i tal och i lefverne, det otyglade fikandet efter njutning såväl som det trolösa flyendet för smärtan blefvo, såsom tillbörligt var och enligt Jesu bud, föremål för kyrkans näpst.¹ Denna tuktan öfvades dock ej genom fängelse och böter eller öfverhufvud genom några blott yttre och borgerliga tuktnedel, utan med "Andens svärd, som är Guds ord," d. ä. med den gudomliga lagens straffdomar. Guds lag straffar genom att öfverbevisa syndaren om sin synd samt förhålla honom Guds misshag och vrede; ty lagen är en tuktomästare, men en tuktomästare — till Kristus. Förvägrandet af kristligt medborgarskap och dermed uteslutandet från delaktighet i församlingens nattvardsfirande är för martyrtidehvarfvets kyrkotukt det egentliga straffmedlet: upphäfvandet deremot af samma kyrkotukt var att åter med församlingen få framgå till Herrens bord och derigenom ånyo blifva erkänd såsom

¹ Beskaffenheten af de fyra botöfningsgraderna, hvarom vidare jemför kyrkohistorien, uttryckes redan genom de olika benämningarne på motsvarande klasser af botgörare: *προσκλαίοντες*, flentes; *ἀκροώμενοι*, audientes; *ὑποπίπτοντες*, substrati; *συνιστάμενοι*, consistentes.

fullmyndig medlem af Guds och Kristi rike. Det ena såväl som det andra är i enlighet med Jesu bud och bär vittne om öfverensstämmelsen af martyrtidehvarfvets kyrkotukt med den apostoliska.

På tvenne helt olika sätt framträder församlingen, Kristi brud, uti kyrkans historia. Än synes hon hädad och förföljd, än åter på allt sätt gynnad och omhuldad. Det förra är martyrkyrkans tid, det senare deremot inträffar under kejsarkyrkans, påfvekyrkans, statskyrkans dagar. Man har kallat kejsarkyrkans det skede, som begynner med Konstantin den stores öfvergång till kristendomen och slutar, då prestväldets och påfve-magtens egentlige grundare Gregorius den store upp-trädde på den påfliga tronen. Frestelser, hardt när motsatta dem under martyrtidehvarfvat, trängde sig nu på den kristna församlingen och manade dess medlemmar till affall från sin Herre. Förut förakt och försmädelse och en qvalfull död; nu deremot anseende och egodelar, inflytande och äreställen. Och de senare frestelserna voro visserligen ej mindre mäktiga och öfvervinnande, än de förra.

Den på kyrkotuktens område märkligaste och mest *Donatismen.* intresseväckande företeelsen under kejsarkyrkans tid är tvifvelsutän Donatismen. Väl må dess upprinnelse hafva anknutit sig till den förföljelsen, som under martyrtidehvarfvat var den svåraste och sista; under sin fortvaro hemtade den dock sin näring från missförhållanden på kejsarkyrkans tid.

Osökt gifver sig här en nära liggande jmförelse mellan donatismen och den ännu pågående religiösa företeelsen inom vårt eget land, hvilken blifvit för hvar man känd under namn af "de valdenströmska nattvards-föreningarne." Visserligen fritager sig Waldenström

i inledningen till den bekanta af honom sjelf och mer än 22,000 personer undertecknade petitionen¹ från all möjlig beskyllning för donatism; men dermed har han just sjelf påpekat och riktigt angifvit det fullt befogade i en sådan jemförelse.

Donatismen fordrade fullkomlig helighet och renhet hos församlingens medlemmar. Funnes några ovärdiga medlemmar i en församling, upphörde densamma redan derigenom att vara till såsom en i sann mening kristen församling, de heligas samfund. — De valdenströmska nattvardsföreningarne yrka, att svärjares och äktenskapsbrytares och andra oheligas deltagande i församlingens nattvarfsfirande göra om intet sjelfva det egentliga nattvarfsfirandet såsom sådant; ty huru vore väl det möjligt att på en gång vid samma tillfälle "dricka Herrens kalk och onde andars kalk," att "hafva del i Herrens bord och i onde andars bord."²

Af ännu mera ingripande betydelse vid utredandet af den kristliga kyrkotuktens väsende är donatismens kraf på helighet hos förvaltaren för att kunna medgifva nådemedlets frälsningsbringande verkan och saliggörande kraft. — Hvem igenkänner icke häri nattvardsföreningarnes ofta återkommande tal om "legoherden i stenkyrkan" och det alldeles fruktlösa i hans förmenta verksamhet för Guds och Kristi rike.

¹ Härom jf. bland annat i "Svenska kyrkans historia efter Reformationen" af C. A. Cornelius. Senare delen. Upsala 1887. Sid. 232—243.

² I helt olika mening och syfte tager tvifvelsutän aposteln sjelf de ur 1 Kor. 10: 21 anförda orden. Hit hörer ock det för nattvardsföreningarne så betecknande tillbakasettandet att icke säga förnekandet vid nattvardens begående af det egentligen sakramenterliga eller nådemedlet för att i dess ställe sätta en kärleksmåltid till Kristi åminnelse. Man jemföre härmed de förste kristnes s. k. agaper.

Slutligen yrkade donatisterna på en fullkomlig skilnad mellan kyrkan och staten. Endast så kunde den kristliga samvetsfriheten bevaras okränkadt af statens våldsamma angrepp; allenast med detta förbehåll kunde kyrkan behållas helig och fri från allt förverldsligande. — Våra dagars separatister fordra, äfven de, skilsmessa mellan stat och kyrka. Eljest fortfar kyrkan att vara, säga de, "skökan Babel, som bolar med staten."

Att i fråga om kristlig kyrkotukt donatismen är en af kyrkohistoriens märkligaste och mest intresseväckande företeelser, har ofvan blifvit anfördt. — Enligt Jesu bud, af apostlarne tillämpadt och äfven i den icke schismatiska kristenheten under martyrtidehvarvet efterföljdt, var kyrkotukten ett nådens medel, nemligen Guds lag i dess af församlingen genom dess enskilda medlemmar och förnämligast genom presterna utförda straffdomar öfver församlingsmedlemmars förargelseväckande synder. För donatismen deremot är kyrkotukten ett uttryck af församlingens troslof, ett värn om och skydd för dess egen helighet, men icke ett nådens medel, icke Guds egen lag, verksam genom sin egen inneboende kraft och såsom just ett nådemedel åsyftande ytterst och i främsta rummet syndarens frälsning och salighet. Om emellertid kyrkotukten icke uppfattas såsom Guds egen heliga lag, den der egentligen verkar genom sin egen inneboende gudomliga kraft, så är det uppenbart, att den auktoritet, som dock för samma kyrkliga äga tages i anspråk, måste antingen härröra ifrån helgden och myndigheten hos det straffande prestebetet såsom sådant, d. v. s. ifrån en i sjelfva vighningen meddelad och undfängen embetsnåd, verksam redan i och genom sig sjelf äfven med bortseende från

den kraft, som tillflyter prestens verksamhet endast derur, att han är nådemedlets säregna förvaltare, eller också härledas från församlingens eget troslif, församlingens egenskap att utgöra ett "de heligas samfund." Det senare alternativet eller en ensidig församlingstukt blef, efter hvad redan anförts och visats, utvecklade af donatismen med en följdriktighet och skärpa, som saknar sitt motstycke i vare sig äldre eller nyare tider.

*Augustinus,
i kampen mot
donatismen
en grundläggare
af den
romerskt-katolska kyrkotukten.*

Deremot var det i kampen mot donatismen, som det förra alternativet blef af Augustinus ensidigt utveckladt. Härpå i all synnerhet byggdes katolicismens prestvälde och medeltidens påfve magt. Häri kan man till en stor del återfinna källan till kyrkotuktens allt mera framträdande ensidiga lagiskhet och urartande i gerningarnas satisfaktioner.

Frågar man: hvilken är bland kristenhetens lärare näst apostlarne den ypperste; hvilken är i den andliga begåfningens rikedom, i karakterens höghet, i vidsträckt och genomgripande inflytelse på sina medmänniskor den förnämligaste och störste: så blir tvifvelsutan svaret — Augustinus. Vid Augustini sida ställes Luther. Det är Luthers ära. Och i hela kyrkans historia är ej heller någon i den andliga utvecklingen, i själfva de yttre lefnadsförhållandena Augustinus mera lik. Hvad Augustinus hade begynt, var Luther kommen att fullända. Augustinus sökte efter klarhet i kristendomens grundlära, som är syndernas förlåtelse för Kristi skull; men han fann ej den klarhet, han sökte. Luther fann den. Det var från Jesus, — Guds egen åt en och hvar räckta hjälpande och ledande hand, Guds för alla utan åtskilnad, hvilka låta sig deraf bevekas, öppnade frälsarefamnen — Luther med all rätt fann denna klarhet utbreda sig öfver kristendomens läror. Och Luther behjertade

äfvén den djupa betydelse, som innehålles deruti, att Jesus på judarnes fråga om hvilken han vore svarade: "Det som jag ock från början har talat till Eder."¹ Ty, hvad Jesus talar, det är han sjelf, antingen det är lag eller evangelium. Det är dock ytterst han, som med lösenyckeln öppnar och med bindenyckeln tillsluter. Hans stämman må vi förnimma så i kyrkans straffdomar som i hennes förlåtande. Kyrkotukten är nemligen ett nådens medel. Hur befogadt man än må skilja mellan medlet och medlaren, mellan talet och honom, som talar; de äro dock visserligen i sjelfva verket ett. Så är då äfvén för Luther och för det tros-samfund, som bär hans namn, men hellre efter Luthers egen åstundan kunde nämnas "det evangeliska", kyrkotukten egentligast Jesu egna straffande tal, genom hans församling afkunnadt öfver förargelseväckande synd hos Jesu lärjungar eller församlingens lemmar och åsyftande att för dem varda en aga, men till helgelse och frälsning. Augustini sanningstörstande själ mäktade dock ej tillkämpa sig fullständig klarhet i evangeliis öfversvinneliga nådesförkunnelse, som är, att i Jesus, sådan han i sitt ord lofvat vara med oss alla dagar intill verdens ände, är frälsning beredd för hela världen, äfvén den från Gud bortvikna och affallna världen, så vida hon allenast vänder sig åter till honom. Derföre måste också för samme store kyrkolärare afgörandet af hvilka som skola frälsas och den uteslutande grunden, på hvilken deras frälsning beror, synas ligga i ett Guds eget ovilkorliga nådeval. Men är ej genom medlaren, ej genom nåde-medlet allena en fri och öppen tillgång till Gud åt en och hvar gifven och beskärd; är det tvärtom endast

¹ Jf. Joh. Ev. 8: 25.

på den gudomliga utkorelsen, all delaktighet i frälsningen hvilar och beror: då måste också kyrkan fattas icke såsom en nådemedels-anstalt, utan såsom blott och bart ett samfund af de heliga eller, visserligen ännu egentligare uttryckt, af de predestinerade. Då likväl Augustinus ej kunde erkänna och vidgå denna med den af honom ifrigt bekämpade donatismen i allo öfverensstämmande ändock fullt befogade slutföljd af hans egna premisser, så nödgades han att annorstädes uppsöka det erforderliga föreningsbandet mellan menniskor och Gud. Och i prestembetet på grund af prestvigningen — icke i dess egenskap af att vara en bärare och förvaltare af nådens medel — fann han det föreningsband, han sökte.

Men att i det så uppfattade prestembetet anse sig ega det egentliga föreningsbandet emellan menniskan och Gud är sjelfva kärnan i den katolska kyrkans förderf, katolicismens egentliga grundvillfarelse.¹ Och utan att dermed vilja förneka det stora anseende, som tillkommer Augustinus, eller förringa det djupt ingripande och i många afseenden så välsignelsebringande inflytandet af hvad han lärt och verkat, måste man dock medgifva, att ofvannämnda hans yrkande utgjort ett af det katolska prestväldets och hierarkiens allra starkaste stöd.²

¹ Ej utan befogenhet torde man kunna karakterisera den katolska kyrkan såsom varande företrädesvis en prestkyrka, den reformerta såsom en samfundskyrka, den lutherska såsom en nådemedelskyrka, ifall man nemligen vid karakteriserandet utgår — något som ju också är i allo berättigadt — från hvad som hålles före vara det egentligast förmedlande eller sjelfva föreningsbandet mellan menniskan och Gud.

² Förvånande är Augustini på samma gång mångsidiga och stora betydelse för den kristna kyrkans utveckling under mera än ett årtusende och in i den nyare tiden. Reformationens och dermed lutherdomens grundtanke innehålles i hans framhävande deraf,

Liksom medeltidens eller öfver hufvud den katolska hierarkien måste föranleda kyrkotuktens urartande, så till vida som icke enbart någon genom vigningen presten förlänad embetsnåd utan endast det gudomliga ordet, hvars säregna förkunnare presten är, kan göra kyrkotuktens utöfvande till ett nådens medel; så blef från en annan sida samma tuktans välsignelsebringande verksamhet förhindrad genom den också af Augustinus framställda läran om gerningarnes satisfaktioner.¹ Visserligen skulle ej dessa satisfaktioner befria från den eviga fördömsen, ej förtjena Guds nåd och syndernas förlåtelse; men de timliga lidanden, hvilka äfven ett benådadt Guds barn hade att genomgå, kunde genom dem förkortas eller till och med afvändas.

Åt den siste kyrkofadern, grundaren af medeltidens påfvekyrka Gregorius den store² var det förbehållet

att den gudomliga nåden i motsats till gerningarnes förtjenst är den uteslutande källan till vår frälsning och salighet, att Guds nåd allena kan för oss öppna himmelens port, att endast hans arm räcker till och är stark nog att draga oss till sig. — Äfvenså har den reformerta kyrkans egentliga grundare och förnämligaste lärare Calvin utvecklat Augustini predestinationslära i en ännu skarpare och mera utvecklad form. — Den katolska hierarkien har, enligt hvad ofvan anförts, i Augustini auktoritet sitt kanske allra kraftigaste stöd. — Ur Augustini grundsatser kan man härleda både den reformerta och den katolska kyrkans ändock sinsemellan så olika och i många hänseenden rent af motsatta uppfattningar af kyrkotuktens väsende, ehuru väl Augustinus sjelf kan sägas hafva gillat den senare och med all kraft deremot i donatismens gestalt bekämpat den förra. En katolsk såväl som en reformert kyrkotukt låter sig alltså härledas ur Augustini premisser. En evangeliskt luthersk kyrkotukt kan ej härledas derur.

¹ Jf. ofvan sid. 36.

² Jf. ofvan sid. 33. Gregorii stora egenskaper och många förtjenster om kyrka och kristenhet (han var det hedniska Englands omvändare; han främjade gudstjenstens skönhet; han värnade kraftigt Rom mot Longobardernas angrepp m. m.) äro allt för väl och allmänt kända för att här behöfva vidare än endast antydast. —

att bringa till mognad det urartande af kyrkotukten, som Augustini lära om satisfaktioner och om tuktens kraft, såsom beroende af det legitima embetets auktoritet, endast hade påbegynt. Enligt hvad Augustinus hade lärt, var presten vid kyrkotuktens utöfvande egentligen endast en domare.¹ Gregorius åter — och det visserligen med förringande af Kristi allena gällande medlarekall² — yrkade att presten vore mellan Gud och människan en medlare ej mindre vid kyrkotuktens utöfvande än vid förrättandet af messoffret, såväl för de lefvande som äfven för de döda. Och då Augustinus hade lärt, att icke Guds nåd och syndernas förlåtelse kunde genom satisfaktioner förvärfvas och förtjenas, utan att dessa endast mäktade träda i stället för de timliga lidanden, hvilka äfven benådade Guds barn för dem ännu vidlådande synd hade att utstå i detta lifvet eller i skärelden, så kräfde deremot Gregorius dylika satisfaktioner såsom ett oeftergiftigt vilkor för delaktighet i Guds nåd och syndernas förlåtelse.

*Denromerskt
katolska
kyrkotukten.*

Enligt den för botgörandet och kyrkotukten väl bekanta anordning, som allt ifrån Gregorii den stores tid inom den katolska kyrkan fortvarat och i motsats mot protestantismen varit för henne utmärkande och egendomlig, består boten af hjertats förkrosselse, den inför prest aflagda bekännelsen och de af prest ådömda gerningarnes satisfaktioner. — Redan Augustinus hade fordrat kyrklig bot för icke blott uppenbara och förgelseväckande utan till och med för hemliga synder.

¹ "En tuktverksamhet efter Augustini förutsättningar måste . . . blifva juridisk . . . Den blef i grunden och i praxis en kyrkorättslig verksamhet;" . . . Jf. Billing, "Om luthersk kyrkotukt." sidd. 44, 45.

² "Ty en är Gud, en är ock medlare mellan Gud och människor, människan Kristus Jesus." Jf. 1 Tim. 2: 5.

Några årtionden derefter hade påfven Leo den store begynt förvandlandet af den förut offentliga bikten till en privat och hemlig. Efter ytterligare föga mer än ett sekel framträder, enligt hvad nyss anförts, under Gregorius den store den katolska kyrkotukten i sina härefter allt fort förblifvande grunddrag, d. ä. såsom i allo dirigerad och bestämd af presten, hvilken dervid verkar icke såsom en blott förvaltare af nådens medel, utan på grund af en honom i egenskap af prest redan i vigningen förlänad myndighet och magt. Men ännu dröjde det dock mer än ett halft årtusende, innan denna tuktens urartande på det märkliga fjerde lateranska mötet nådde sin fulländning. Då påbjöds nemligen öronbikten, eller att hvarje församlingsmedlem skulle årligen bekänna alla sina synder för presten, hvilken egde att bestämma den gerningarnes satisfaktion, som i hvarje särskildt fall kunde krävas för befrielse från syndaskulden eller för absolution. Och enär på samma möte mera hänsynslöst, än någonsin tillföre, i den just då fastställda läran om messoffret presten erkändes vara en medlare mellan Gud och människorna, ej mindre redan affidna än de ännu lefvande, framgår med tydlighet, huru sålunda på en gång prestväldets magtfullkomlighet och kyrkotuktens urartande här når sin spets.

Om nemligen — något som i all synnerhet den första och exegetiska afdelningen i denna uppsats gjort till sitt hufvudsakliga syfte att lägga i dagen — kyrkotukten är den gudomliga lagens genom kyrkan utförda straffdomar, för att dymedelst verka den förargelseväckande församlingsmedlemmens eviga frälsning och salighet, eller — med andra ord — egentligen är ett nådens medel, så kunde presten icke annat än i kraft

af det Guds straffande ord, han egde att tillämpa, och visserligen ännu mindre, der han upphäfdde sig sjelf i stället för Jesus Kristus till en medlare mellan människor och Gud, utöfva en egentlig och biblisk kyrkotukt i enlighet med Jesu egna härom gifna och af hans apostlar utförda bud och föreskrifter. Ty den kyrkotukt, som Jesus anbefalt och hans apostlar utöfvade, åsyftade, enär den var en yttring af Guds egen lag såsom ett nådens medel, städse i främsta rummet, att dock den tuktade sjelf ytterst skulle göras delaktig i evangelii glada budskap om syndernas förlåtelse, lif och salighet. Ty huru kunde presten, huru kan en blott människa utan att ösa ur det lefvande vattnets källa, som är Guds ord, tillfredsställa själens frälsningstörst; huru stilla andens hunger annorledes än allena genom Jesus, det eviga lifvets bröd. Visserligen må erkännas, att det nu sagda är icke kyrkotukt, utan kyrkotuktens upphäfvande. Men all behörig tuktan går dock derpå ut att göra sig sjelf obehöfelig. Och Guds straffande lags förnämligaste och egentligen s. a. s. religiösa betydelse och syftemål är att vara en tuktomästare till Krisus. Men hvad den katolska kyrkotukten vidkommer, så är den, särdeles för så vidt den framträder i sin på en gång allmän-naste, mest egendomliga och djupast ingripande yttring, nemligen i öronbikten, ända derhän fjerran ifrån att vilja först väcka och derefter tillfredsställa syndarens frälsningstörst, att den ej vet af att till "hjärtats förkrosselse" och "munnens bekännelse" foga något annat och bättre än "tillfyllestgörrelse genom egna goda gerningar." Dock detta är ju endast att för den under lagens hotelser suckande, sina egna gerningars lön skördande, under syndaskuldens tyngd dignande "lägga sten på bördan." Och emedan den katolske presten så väl

som öfverhufvud allt hvad menniska heter af egen kraft icke mägtar åstadkomma syndernas förlåtelse inför Gud, så är sjelfva öronbikten endast ett nytt lagbud, ej något nådens medel; hvad den verkar, är ej en tuktan till Kristus, har ej någon djupare religiös betydelse, utan högst en "borgerlig nytta". Derföre kan den också bruka och brukar äfven borgerliga tuktmedel, och kan helt godtyckligt utbyta det ena tuktmedlet mot det andra.

Kristi kyrka skall på den yttersta domens dag i denna verdens fulländning, då verlden förklarad framträder i en ny himmel och en ny jord, varda uppenbarad såsom segrande i en evig härlighet. I den tidsålder, som nu är, pågår striden. Men annan är kyrkans strid, då hon är hädad och förföljd; annan, då hon gynnas och omhuldad. I det ena fallet är det mot verdens förföljelser; i det andra mot dess lockelser, striden gäller. Det förra är betecknande för apostlakyrkans och martyr-kyrkans tid; det senare för alla kyrkans följande tidevarf ända till våra dagar. — Och under de två olika skedena gestaltar sig kyrkotukten helt olika.

Den apostoliska och martyr-kyrkans tukt är ett nådens medel; kejsar- och påfvekyrkans och öfver hufvud den katolska kyrkans tukt intill närvarande tid är så långt ifrån att vara ett nådens medel, att den ej ens kan sägas egentligen åsyfta att väcka, långt mindre att tillfredsställa själens nådetörst. Donatismen tillhör båda skedena. Den begynner visserligen redan på martyr-kyrkans tid; men endast i sin motsats till kristenhetens urartande under kejsar-kyrkans epok kan den till sin väsendtliga betydelse och sina egentliga syftemål rätt uppfattas och förstås.

Enär skildringen af den egentligen katolska och hierarkiska kyrkotukten, sådan den tett sig såväl till sin upprinnelse som till sin successiva fortbildning, ofvan blifvit gifven just i motsats mot donatismen, så återstår en jämförelse mellan samma hierarkiska kyrkotukt och martyrkyrkans. — Huru martyrtidehvarfvets kyrkotukt egentligen bestod i uteslutandet från delaktighet i församlingens nattvardsfirande och samma tukts upphäfvande i den åter medgifna rättigheten att med församlingen framträda till Herrens bord, har redan framställts.¹ Till hvilken grad deremot det katolska prestväldet och påfvemagten lösryckte kyrkotukten från det för den samma så väsendtliga sambandet med exkommunikationen eller utestängandet från Herrens nattvard, visar sig med tydlighet redan deraf, att dels kyrkotukten stundom trädde i stället för exkommunikation, dels äfven nattvardsens begående inledde kyrkotukten i stället för att utmärka dess upphäfvande.

I apostlarnes och martyrernas tidsålder såväl som efter det kristliga lifvets återställande och förnyelse genom Luther i den kyrka, hvilken bär Luthers namn — såsom ofvan nämnts — hellre borde kallas den evangeliska, har städse med rätta altarets sakrament betraktats såsom höjdpunkten och fulländningen i det kristliga lifvet. Men mer än det kristliga lifvet på jorden är dess fulländning i en evig härlighet; och mer än altarets sakrament är Herrens andliga nattvard. Ty det genom gudamenniskan Jesus Kristus förmedlade barnskapet hos Gud och broderskapet till människorna är den andliga nattvarden; och ehuru det kristliga lifvets fulländning visar sig i såväl kropp som själ, så

¹ Jemför ofvan sid. 32.

är dock själen för mer än kroppen och den andliga nattvarden hufvudstycket i altarets sakrament. Udden i martyrkirkans tukt är utestängandet från Herrens andliga nattvard; det åter öppnade tillträdet dertill är samma kyrkotukts upphäfvande. Den romersk-katolska kyrkotukten åter, som understundom rent af kunde låta de anbefalda botöfningarne begynnas med den sakramenterliga nattvarden begående, mägtade så mycket mindre förbereda syndaren till den andliga nattvarden barnaskap hos Gud och derpå grundade kärlek till nästan, som den i stället för förkunnandet af Guds faderliga nåd och syndernas förlåtelse endast viste af att pålägga ett nytt trældomsok i af presten ådömda nya gerningar och satisfaktioner.

Den nu antydda stora bristen i prestväldets eller den ännu rådande katolska kyrkotukten röjer sig vid anställd jemförelse med martyrtidehvarfvets, vare sig man vid betraktelsen utgår från den tuktutöfvande presten eller från församlingens deltagande eller slutligen från den tuktade själf.

Användandet af bindenyeckeln i bindandet vid syndens skuld och Guds misshag var martyrkirkans egentliga och rent andliga tuktmedel. — Hierarkien deremot påbjöd kroppens spåkande i umbäranden och försakelser samt utvärtes gerningar, under föregifvande, att sådant innebure något förtjenstfullt inför Gud.

Öfvergå vi nu från presten såsom den tuktande till betraktandet af församlingens förhållande till de hennes medlemmar, hvilka voro föremål för kyrkotukt, så finna vi, huruledes under martyrtidehvarfvet församlingen själf lifligt deltog i kärleksfullt bestraffande af den felande äfvensom i hans egen glädje och fröjd att åter upptagas i församlingens sköte. — I motsats härtill

har under det katolska prestväldets olika skeden intet utrymme lemnats åt församlingens sjelfverksamma deltagande i kyrkotukten.¹ Den hade ju också, från att under martyrtidehvarfvet hafva varit offentlig, särdeles i öronbikten öfvergått till att blifva enskild och hemlig. Hvad slutligen vidkommer den tuktade sjelf, måste under martyrtidehvarfvet allt samverka till att hos honom uppväcka sorg öfver synden, för hvars skull han kände sin kärleksrike himmelske faders misshag hvila öfver sig, och bedröfvelse öfver att vara skild från det förtroligare umgänget med sina medkristna, hvilkas innerliga, syskonliga deltagande han dock ständigt erfor. Det fullkomliga uteslutandet från all delaktighet i altarets sakrament kunde ej annat än uppväcka hos den tuktade en liflig åstundan efter den andliga nattvardens ljufliga barnskap hos Gud och obrutna kärleksband med nästan. Nattvardsfirande med församlingen var också jemte broderskyssen² kyrkotuktens avslutande. — Den romerskt-katolska kyrkotukten åter kan ej ens sägas egentligen afse att föra den tuktade till andlig nattvard, till det glada budskapet om syndernas förlåtelse. I det oafåtliga åläggandet af nya gerningar, nya satisfaktioner är den allt igenom lagisk och detta äfven i den meningen, att lagen ej får vara, hvad den dock såsom nådemedel väsendtligen är, en

¹ "Embetet hade intagit nådemedlens plats, det måste då äfven träda i stället för församlingen . . . Det romerska församlingsidealet är ej ett samfund af troende bekännare utan af lydiga tjenare, som frambära dem åliggande prestanda. På grund häraf kan ej heller församlingen deltaga i kyrkotukten annorlunda än såsom ett slags juridisk borgesman med sin skatt af satisfaktioner." Jf. Billing: "Om luthersk kyrkotukt," sid. 69.

² *Φίλημα ἁγίων*, osculum pacis.

tuktomästare till Kristus, utan har i allo och genomgående en snart sagdt rent juridisk betydelse.¹

"I hafven icke fått trældomens ande åter till räddhåga, utan I hafven fått barnskapets Ande, i hvilken vi ropa: Abba, Fader! Anden sjelf vittnar med vår ande, att vi äro Guds barn. Men äro vi barn, så äro vi ock arfvingar, nemligen Guds arfvingar och Kristi medarfvingar, om vi annars lida med honom, på det att vi ock med honom må varda förhärligade."² Dessa ord talar till församlingen den apostel, hvilken med sanning kan om sig betyga, att han mer än de alle verkat för Guds rikes seger, för Kristi kyrkas utbredande på jorden; och han uttalar dem i den bibliska bok, som bland bibelns böcker klarast och fullständigast framställer kristendomens grundsanningar, och hvilken med rätta blifvit betraktad såsom öfverhufvud protestantismens och i all synnerhet den evangeliskt lutherska kyrkolärans hufvudkälla.

Den evangeliskt lutherska kyrkotukten.

Medgifves än, att det lidande som af kyrkotukten hos syndaren åstadkommes, ej må nämnas "ett lidande med Kristus," hvilket fast mer är ett lidande för Jesu namns skull såsom hos martyrerne eller hos en hvar Jesu bekännare, så kan och bör dock äfven sorgen hos den af kyrkan tuktade öfvergå i och förändras till "den sorg, som är efter Guds sinne och kommer åstad bättre"

¹ Jf. Billing, dersammast., sid. 66: "Medeltidskyrkans tukt har i stället för att vara en själavård af kyrkan, såsom den frälsningsanstalt, som förvaltar nådemedlen, blifvit en juridisk tukt, ett slags kyrklig polisverksamhet, hvilken dock gör anspråk på att hafva samma verkan som om den varit en förvaltning af Herrens nådemedel."

² Jf. Rom. 8: 15, 16, 17.

ring till salighet, den man icke ångrar." Men skall så kyrkotukten blifva, hvad för visso kyrkans herre sjelf åsyftat, ett nådens och salighetens medel, då måste ju ock nåd och salighet förkunnas och till denna förkunnelse kyrkans aga och näpst bringas i ett rätt tjenande och främjande förhållande. Det är Luthers ära, det är reformationens stora betydelse, att evangeliij ljus, som förut "doldes under skäppan, nu blef satt på ljusastaken, att lysa för alla dem, som i huset äro." Ty icke var det först genom reformationen, genom Luther, som syndernas förlåtelse, lif och salighet blefvo åt människorna gifna, utan reformationens härliga gåfva är evangeliij klara predikan, Guds ords rika förkunnelse. Derigenom var det, som evighetens ljus utbredde sig och gaf den nya tidens dag åt den förut i medeltidens natt och mörker höljda kristenheten på jorden.

Och då i det katolska prestväldet, då särskildt medeltidens kyrkotukt gjort snart sagdt allt för att i kristenheten vidmakthålla "träldomens ande till räddhåga," så är det i all synnerhet den lutherska reformationens, den lutherska kyrkotuktens stora berömmelse att främst syfta derhän att hos församlingens enskilde medlemmar, hos särskildt de af kyrkans näpst agade bereda rum för barnaskapets Ande, att de i honom må ropa "Abba, käre Fader."

Katholicismen i det hela och särdeles dess kyrkotukt håller människorna i andlig omyndighet. Ej allena menckliga stadgar, ej presten på grund blott af sitt embetes myndighet förmår att sönderbryta den andliga träldomens ok, att verka kristlig fullmyndighet, att åstadkomma Guds barns härliga frihet.¹ Häri är då

¹ Jf. Gal. 3: 23—26. "Men förr än tron kom, höllos vi under lagens bevakning inneslutna till den tro, som framdeles skulle uppenbaras.

också förklaringen att finna för det ofvan angifna, den katolska kyrkotukten så betecknande bortseendet från det eljest i sjelfva verket oupplösliga sambandet mellan retention eller bindande och uteslutande från nattvardsgång samt mellan absolution eller lösande och admitterande till Herrens nattvard. Ty den andliga nattvarden, till hvilken dock endast Gud och den han sändt hafver, Jesus Kristus, kan genom evangelii glada budskap inbjuda, och hvilken hos dem allenast, som i tro anamma den ljufliga inbjudningen, kan åstadkommas, är dock "det väsendtliga i altarets sakrament." Men huru skulle väl ett fulltonigare evangelii förkunnande finnas i den katolska kyrkan, hvilken just deri åtskiljer sig särskildt från vår evangeliska kyrka, att den i alla sina förhållanden framträder såsom ensidigt lagisk. Och den lag, hon förkunnar, är icke ens — hvad dock Guds egen lag är i det allra främsta rummet — "en tuktomästare till Kristus, att vi må varda rättfärdiggjorda af tro," utan en blott "juridisk tukt, ett slags kyrklig polisverksamhet, hvilken dock gör anspråk på att hafva samma verkan, som om den varit en förvaltning af Herrens nådemedel."¹

Augustinus är — såsom äfven ofvan visats² — den man, som i ej ringa mån för detta den katolska kyrkotuktens urartande bär skulden. Och dock är det just Augustinus, som främst i kyrkans historia med kraft och klarhet framställt, hvad som är kristendomens och derföre äfven protestantismens grundsanning, att

Den reformerta kyrkotukten.

Sålunda har lagen blifvit vår tuktomästare till Kristus, på det att vi skulle varda rättfärdiggjorda af tro. Men sedan tron har kommit, äro vi icke mera under tuktomästaren; ty alla ären I Guds barn genom tron på Kristus Jesus."

¹ Jf. ofvan sid. 47, noten.

² Jf. ofvan sid. 38, noten.

Guds nåd allena, icke våra egna gerningar, icke mensklig förtjenst är det, hvaruppå vi hafva att bygga vårt hopp om frälsning och evig salighet. Men till den förmedling af gudomlig nåd och mensklig frihet, som hednaverldens apostel finner uttryckt i "rättfärggörelse af tro," dit kunde dock icke Augustinus, dit kunde först Luthers troskraft rätt framtränga. Det legitima prestadömet, ej Jesus, blef mer och mer för Augustini uppfattning och framställning det egentligen medlande mellan Gud och oss. Och då han ej i vårt eget fria val kunde erkänna grunden för skiljandet mellan Guds barn och och förtappelsens barn, förmådde han ej heller i trons fria anammande af evangelium, af frälsarens nåd, utan allena i ett Guds eget ovilkorliga nådaval erkänna grundvalen för Kristi kyrka. Så gaf han sjelf det starkaste stöd åt den af honom bekämpade donatismens kyrkotukt: så blef han ock den egentliga grundläggaren af den calvinskt reformerta kyrkan och till dess säregna lära om kyrkotukten den rätte upphofsmannen.

Detta för den reformerta kyrkotukten säregna och karakteristiska, som utgör dess egentliga åtskilnad från den romerskt katolska och den evangeliskt lutherska kyrkotukten, och hvaruti man må finna dess möjliga företräden såväl som dess hufvudsakliga brister, kan endast framgå ur en redogörelse för hvad som för den reformerta kyrkan, hvilken i Calvin ostridigt eger sin förnämligaste lärare, i det hela är kännetecknande och egendomligt. Att detta är den af Calvin med ännu större skärpa och konsekvens, än till och med af Augustinus sjelf, utvecklade predestinationsläran är allmänt medgifvet. Den reformerta predestinationsläran vill ej veta af en frälsare och en frälsning, som gifver sig åt en och hvar, hvilken af eget fritt val emottager

den himmelska gåfvan. Det är fast mera Guds eget ovilkorliga, för att icke säga godtyckliga, val, som förmenas utgöra den enda och tillräckliga grunden icke blott till den enskildes frälsning utan till och med till afgörandet af hvilka det är, som skola frälsas, och hvilka det är, som skola för evigt förgås. Låt ock vara, att den reformerta kyrkan icke nekar ej heller utan att uppgifva hvarje anspråk på att nämnas kristen ens kan neka, att Kristus, i sitt ord närvarande och verksam, är den, genom hvilken Gud drager de redan förut utvalda och till salighet bestämda människorna till sig. Det är dock så långt ifrån, att frälsningens och salighetens medel, ordet och sakramenten, att ens frälsaren sjelf erkännes vara församlingens grundare och grundval, att tvärtom en församling, d. ä. ett samfund af predestinerade, måste förutsättas såsom på visst sätt redan förhandenvarande och gifven, innan det ens kan blifva tal om någon medlare eller några nådemedel. Det vore således icke nådens medel, ordet och sakramenten, som konstiturade församlingen, utan fast hellre församlingen, som konstituerade nådemedlen, d. v. s. det vore samfundet, som betingade, hvad vidkommer såväl Guds ord som sakramenten, deras frälsningsbringande verksamhet och kraft.

Af sagda det reformerta kyrkobegreppets säregenhet framgår det karakteristiska för den reformerta kyrkotukten. Detta för den reformerta kyrkotukten egendomliga torde tydligast te sig vid densammas betraktande ur den sjelffallna synpunkten af den straffande lagen, församlingens deltagande i tukten och den tuktades eget förhållande dertill.

Att kyrkotukten är den gudomliga lagens genom kyrkan utförda straffdomar är en grundsanning, på

hvilken i motsats mot katolicismens godtyckliga yrkande på gerningarnas satisfaktioner den reformerta kyrkan för sin säregna uppfattning af kyrkotukten förmenar sig med all rätt kunna göra anspråk, och hvaraf den ej mindre ifrigt, än sjelfva den evangeliskt-lutherska kyrkan, berömmar sig. För visso åsyfta Guds lags straffdomar här på jorden städse i främsta rummet att bereda syndaren för emottagandet af förlåtelsens nåd. Det är likväl så långt ifrån, att denna sanning kan af den reformerta kyrkan med full befogenhet tillbörligt betonas och framhållas, ifall hon eljest vill förblifva i öfverensstämmelse med sina egna förutsättningar, att hon så till vida snarare borde framhålla såsom salighetens egentliga grund Guds ovilkorliga nådeval, icke det gudomliga ordets nådemedel. Alltså kan den reformerta kyrkotukten ej erkännas vara Guds lags genom kyrkan utförda straffdomar utan måste anses i det hela ega en blott borgerlig och juridisk betydelse.¹

Den reformerta kyrkans tukt kan således ej erkännas i likhet med Guds egen lag vara ett nådens medel. — Än tydligare framgår det för samma tukt egendomliga ur församlingens deltagande deri. Att utgöra i egentligaste mening en samfundstukt är i sjelfva verket dess mest karakteristiska drag. Det är nemligen samfundet af de genom Guds predestination utvalda, ej Guds heliga lag, förkunnad om ock af oheliga läppar, som utgör den reformerta kyrkotuktens ursprung. Och dess syftemål blir ej heller att värna om det gudomliga nådemedlet och bevara just det samma från att af de oheliga missbrukas och vanhelgas, utan fast mera att värna om

¹ . . . "den reformerta tukten ej varder en pedagogisk själavård i detta ords evangeliska betydelse utan i stället bär prägel af en juridisk process." Jf. Billing. "Om luthersk kyrkotukt" sid. 111.

sin egen, om samfundets helighet, att tillse, att denna ej kränkes genom nådemedlens orätta bruk.

Hvad slutligen vidkommer den tuktade sjelf, framträder måhända här allra skarpast motsatsen mellan reformert kyrkotukt och den evangeliskt lutherska. Ty enär den reformerta kyrkan i olikhet med den evangeliskt-lutherska och visserligen äfven med den katolska kyrkan icke kan i de enskildes fria val, deras eget afgörande för eller mot Gud finna den egentliga grunden till åtskilnaden mellan de utkorade och de förkastade, utan anser denna skilnad vara af evighet gifven i Guds ovilkorliga nådeval, så kan den åt Guds straffande lag ej alltid tillerkänna ens en afsigt att meddela, ej heller hos den tuktade städse förutsätta ens en förmåga att emottaga frälsningens nåd. Men helt visst torde allra minst hos den under kyrkans näpst förfallne en sådan förmåga förhoppningsrikt kunna enligt reformert åskådning förutsättas, hvadan den tuktade alltså måste tänkas förhålla sig helt passivt, så att honom icke kan tillerkännas någon kraft till sjelfverksamt deltagande, någon möjlighet att med den förlorade sonen utbrista: "Jag vill stå upp och gå till min fader." Den tuktades förbättring kan till och med icke sägas vara ett hufvudsyfte för den reformerta kyrkotukten, än mindre dess förnämligaste uppgift. Hvad den reformerta kyrkotukten egentligast åsyftar, är att förverkliga den gudomliga predestinationen, d. ä. att genom ett fullkomligt afskiljande af de för evigt förkastade rent och öobemängdt uppenbara samfundet af de från evighet utkorade. Dess uppgift med afseende på den tuktade är alltså i främsta rummet att döma honom, ej i likhet med den evangeliskt lutherska kyrkan att förhjelpa honom till hans frälsning och eviga salighet.

Pietismen.

Att "Gud icke vill någon syndares död, utan att han omvänder sig och lefver," det är frälsningens ljufviga budskap, hvilket i motsats mot Calvinismens förskräckande¹ lära om predestinationen endast den evangeliskt lutherska reformationen förstått att klart och rikt uppfatta och tillegna sig samt derefter tillämpa såväl i läran som på lifvet som ock på den kyrkliga lifsyttning, hvilken framträder i den lutherska kyrkans tuktverksamhet. Dock, liksom för kristenheten i det hela på den första kärleken under martyrkirkans tidehvarf följde det allt mera tilltagande förverldsligandet under kejsarkyrkans och påfvekyrkans skeden, så äfven för den lutherska församlingen. Jemväl hennes medlemmar tilläto sig snart att bruka religionen såsom täckmantel för sina verldsliga syften. Endast så synes man kunna rätt förstå, hvadan "reformationens tidehvarf" snart måste kallas "religionskrigens." Efter det mest förhärjande och ödeläggaode af dem alla, hvilket fortfarande under trenne årtionden i förra hälften af det sjuttonde seklet, synes äfven på kyrkotuktens område inom den lutherska kyrkan ett märkligt urartande hafva gjort sig gällande. Och hvaruti skulle väl detta urartande eljest bestå om icke i det delvisa förgätandet af ofvan nämnda kristendomens grundsanning, att "Gud icke vill en syndares död," det vill här säga, att kyrkotukten väsendtligen är ett nådens medel.²

¹ "Horribile decretum, fateor." Jf. Calvin, "Institutio."

² "Nu betraktades och behandlades rekconciliationen såsom ett straff, hvartill man dömdes och tvingades. Vi erinra, till bevis härför om skambänken i kyrkan. När man fortskridit så långt i kyrkotuktens ombildning i lagisk, borgerligt juridisk anda, så var det ej underligt, att kyrkotukten användes såsom straff vid sidan om andra straff, dels i stället för borgerliga straff, dels till skärpande af sådana. Hufvudsakligen användes den gent emot synder mot

Framför andra sökte Spener² och den från honom härrörande pietismen att upphjelpa den lutherska kyrkotukten ur detta sitt djupa förfall. Då likväl kyrkan af pietismen blef på ett ensidigt sätt uppfattad såsom de troendes samfund, hvarvid den gudomliga rättfärdiggörelsen eller syndaförlåtelsen fick träda till baka för det menliga helgelsesträfvandet, kunde ej heller nådemedlet, vare sig såsom evangelium öfver hufvud eller såsom den af kyrkotukten åsyftade absolutionen, komma till sin fulla rätt. I likhet med hvad som är förhållandet inom den reformerta kyrkan blef jemväl af pietismen kyrkotukten väsendtligen uppfattad icke såsom en nådemedelstukt, utan såsom en samfundstukt. Visserligen måste härvid medgifvas, att denna påfallande öfverensstämmelse till trots, en djupgående olikhet med den reformerta åskådningen gör sig gällande i pietis-

det sjette budet, hvilka staten ej belade med straff. Hade åter kyrkotuktsåtgärderna blifvit borgerliga straff, så var det naturligt, att man både i teori och praxis snart skulle komma till att vilja förvandla dem till böter." Jf. Billing, dersammast., sid. 116.

¹ "Spener hat nicht allein eine sehr genane Kenntniss lutherischen Wesens, sondern unläugbar auch Verständniss dafür; er unterlässt auch nie, es theoretisch gegen Verkennung und Verdrehung zu vertheidigen . . . Aber Neigung, Liebe zu lutherischen Wesen hat er dessenungeachtet nicht; jenes Verständniss ist etwas Erlerntes; sein Herz gehörte dem reformirten Wesen . . . Er schloss sich innerlich nicht an die lutherische Kirche, sondern nur an die einzelne ascetische Richtung an, die sich damals in der lutherischen Kirche fand, weil diese durch den subjectivistischen Zug dem reformirten Wesen verwandt war. Und dadurch wird nun die ganze Richtung seines Thuns bedingt . . . Der practische Erfolg aber besteht meistens darin, dass die von ihm vorgeschlagenen Einrichtungen die Kraft besitzen, den entsprechenden lutherischen Einrichtungen unter den damaligen Umständen den Todesstoss zu geben, aber keineswegs die Kraft, sich selbst zu befestigen, und dass so nichts entsteht als eine Bresche, durch welche nachher der Rationalismus eingezogen ist." Jf. Kliefoth: "Die Beichte und Absolution." Schwerin, 1856. Sid. 436, 437.

mens egendomliga uppfattning af ursprunget till det kyrkotukt öfvande samfundet. Ty då den reformerta kyrkan härleder samfundets ursprung från allenast gudomlig kraft och Guds ovilkorliga nådeval, härrör detsamma enligt pietismens uppfattning snarare från ett rätt bruk af den menckliga friheten, från menniskans eget helgelsesträfvande. Må sålunda samfundstuktens ursprung tänkas än så olika, resultatet af en dylik tukterksamhet blir dock alltid enahanda.

Till och med absolutionen — och det äfven enligt Speners eget medgifvande¹ — men tydligen ännu mera sjelfva kyrkotukten eller retentionen kan under nämnda förutsättning ej ske i Guds namn och å hans vägnar, utan måste ske i församlingens namn och å hennes vägnar. Det blir då i sjelfva verket hon, som dömer; icke Gud, som dömer. Det är icke Guds lags straffdomar, hon afkunnar, icke vid oborttagen skuld och Guds förblifvande misshag, hon binder syndaren; utan det är sina egna straffdomar, som hon i så fall uttalar, från sin egen syskonliga kärlekgemenskap, men icke från Guds nåds fulla delaktighet, hon utesluter. Pietismens kyrkotukt får härigenom likt den reformerta tukten, ja i likhet med sjelfva den med rätta så förkastade katolska presttukten, en blott borgerlig nytta, ej en egentligen religiös betydelse. Pietismens kyrkotukt blir ej en tuktan till Kristus, ej — hvad dock kyrkotukten i enlighet med såväl Jesu egna af apostlarne utförda föreskrifter som den evangeliskt-lutherska kyrkans grundförutsätt-

¹ Speners Bedenken I, im Anhang, sid. 285: . . . "dass es bloss bleibe bei einer Absolution in dem Namen der Kirche, dass dieselbe die Beleidigung, die ihr zugefügt worden, dem Abtittenden so viel an ihr ist, nachlasse, und sie nicht weiter ahnden."

ningar allra synnerligast bör vara ett salighetens och nådens medel.¹

Hvad pietismen hade begynt, fullbordade rationalismen. Rationalismen och pietismen, ehuru merendels ifrigt bekämpande hvarandra, förete dock, såsom barn af samma subjektivistiska tidsålder, ett omiskänneligt syskontycke. Detta hos dem båda återkommande drag är just subjektivismen. I allt annat äro de snarare hvarandras motsatser. Men just denna subjektivism var det, som så hos rationalismen som hos pietismen för den lutherska kyrkotukten blef så ödesdiger. För ängslig sorgfällighet i sitt kristliga helighetssträfvande förlorade ej sällan pietismen blicken på den allena helige. Men det är just hans från förvillelserna återkallande stämma, som klarast tonar i kyrkans bestraffningar, icke det menkliga samfundets ofta missljudande röst. Rationalismen berömde sig väl af den menkliga dygdens upphöjdhet och förträfflighet, af det klara tänkandets ljus, men den besinnade ej till fyllest, att "ingen är god, utan Gud allena," och att det är först då, när Gud får omskapa en människas hjerta, som hon kan få rätt blick för de andliga och eviga tingen, hvilka äro så beskaffade, att de ej kunna förnimmas vid allenast förståndets klara ljus, utan för att rätt skönjas och uppfattas kräfvat ett ödmjukt och Gud älskande hjerta.

Enär intet i högre grad karaktiserar rationalismen, än dess förkastande af den "särskilda uppenbarelsen," af öfver hufvud hvarje "nådemedel" såsom allenast förmenadt och uppdiiktadt; huru skulle den då i sjelfva

*Rationalis-
men.*

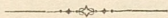
² Jf. dersammast. sid. 285: . . . "wie es jetzt mit der Sache stehet, nachdem es eine Strafe worden ist, so möge dieselbe nach Befinden des Judicis und der Umstände in eine mulctam pecuniarium verwandelt werden."

kyrkotukten förmå urskilja ett nådens och frälsningens medel, en redan i Jesu bud derom gifven Guds särskilda uppenbarelse. På denna grund måste ju rationalismen på allt sätt medverka till genomförandet af hvad som redan pietismen om ock motvilligt varit med om att påbörja, nemligen utplånandet af all egentlig evangeliskt-luthersk kyrkotukt. Ty hade redan före pietismens framträdande urartandet af den lutherska kyrkotukten i någon mån röjt sig, såsom väl framför allt i det äfven annorstädes använda tuktmedel, hvilket hos oss är bekant under benämning "uppenbar skrift och kyrkoplikt";¹ hade derefter pietismen sökt förändra den evangeliskt-lutherska nådemedelstukten till nästan fullkomlig öfverensstämmelse med den reformerta samfundstukten med dess allenast dömande och icke frälsande syfte: så återstod nu för rationalismen endast att taga steget fullt ut och öfverlemnna "bannet", i hvilken förhatliga benämning alla kyrkliga tuktmedel plögade innefattas, åt den verldsliga öfverheten, som egde att äfven använda kyrkotukten såsom fullkomligt likställd med det borgerliga bestraffandet eller också att helt och hållet afskaffa den samma.²

¹ Jf. Kliefoth: "Die Beichte und Absolution", sid. 481: . . . "die zur blossen Polizeistrafe heruntergesunkene Armesünderbank der Gefallenen, an der allerdings nicht viel mehr zu conserviren war."

² Jf. Kliefoth: "Die Beichte und Absolution", sid. 479: . . . "Bindeschlüssel, Excommunication und Bann werden identificirt und allesamt als "Bann" bezeichnet, um schon durch den Namen zu schrecken; dieser Bann ist von den Juden und Heiden entlehnt und durch die Priesterschaft in die christliche Kirche eingeführt; im Protestantismus aber ist er nur eine weltliche Strafe; ein Schlüsselamt giebt es nicht, der Bindeschlüssel ist ein menschlich Werk; er kommt den Landesfürsten kraft ihrer obrigkeitlichen Gewalt zu, und ist eine einzelne Strafart, die sie nach Belieben ändern oder abschaffen können."

Så slutade rationalismens och pietismens tidsålder eller adertonde århundradet med all egentlig kyrkotukts hardt när fullkomliga tillintetgörrelse. — Och var detta förhållandet till och med i den evangeliskt lutherska kyrkan, hvilken dock i sin klart och rikt utvecklade lära om nådemedlet, såsom den enda bryggan mellan människor och Gud, ensam eger den tillräckliga förutsättningen för en sann och egentlig kyrkotukt; huru mycket värre måste ej då i ifrågavarande afseende — såsom också den föregående framställningen sökt lägga i dagen — under detta förherskande otrons tidevarf tillståndet hafva varit i den reformerta såväl som i den katholska kyrkan, hvilka, den förra med sin predestinationslära och den senare med sin lära om det medlande prestadömet såsom föreningsbandet mellan Gud och människorna, båda voro i fullkomlig afsaknad af de nödvändiga vilkoren för en sund och sann, kristlig och just derigenom i egentligaste mening evangelisk kyrkotukt.

III.

*Guds lag
såsom källa
för kyrkans
tukt*

"Hvar och en som gör synden är syndens träl. Men trälen förblifver icke i huset evinnerligen; sonen förblifver evinnerligen. Derföre, om Sonen gör eder frie, så blifven I verkligen frie."¹ Kristendom är verklig frihet. Det är icke den ovilliga bundenheten under samvetet, ej ens under Guds uppenbarade lag, såsom något tvingande och utvärtes; och visserligen ännu mycket mindre är det att vara träl under synden. Det är icke "träldomens ande," utan "barnskapets Ande."² Och derföre är det som kristendomen allena mägtar åstadkomma hvad ingen blott mensklig odling och vetenskap, ingen hednisk vishet, icke ens budordens lag under det gamla förbundets tid förmått åvägabringa, nemligen en sann och verklig frihet. Ty det för den kristna förkunnelsen utmärkande och kännetecknande är budskapet om Guds frälsande nåd och faderliga kärlek. Derföre är också evangelium, icke lagen kristendomens säregna innehåll. Icke så fattadt, som skulle lagen hafva en blott öfvergående och förberedande betydelse.

¹ Jf. Joh. Ev. 8: 34—36.

² Jf. Rom. 8.

Nej, lagen är uttrycket för Guds heliga vilja. Likasom den enfödde Sonen, när han kommer i världen, säger: "Din vilja min Gud gör jag gerna," så förblifver det ock i all evighet de goda englarnes och de saliga människornas härliga bestämmelse att fullgöra Guds heliga befallningar, hans lags bud. Dock hvad som gäller om den enfödde Sonen, om de heliga englarna, om de utvaldes saliga andar, det kan visserligen icke på enahanda vis gälla människor, som, sjelfva syndbesmittade och skuldbelastade, ännu lefva i denna ohelighetens och syndens verld. Der framträder samvetet och i ännu högre grad Guds uppenbarade lag såsom ett för den naturliga, ej andliga människan främmande, nödgande kraf, hvilket hon alltid i någon mån måste underkasta sig. Detta är, hvad man kallat lagens "borgerliga eller politiska nytta", hvilken, tillämpad på kyrkotukten, förvandlar den samma till en blott polistukt. Så gestaltade sig icke blott den romersk-katolska och den reformerta utan äfven den urartade lutherska kyrkotukten. Ett vida högre syfte, än att så framkalla en blott borgerlig, yttre eller inre ärbarhet, tillkommer dock Guds lag för syndiga och skuldbelastade människor. Det är, hvad man till åtskilnad från lagens borgerliga nytta har kallat den "tuktande". Lagen är en tuktomästare till Kristus. Den öfvertygar människan om hennes synd och uppväcker i hennes hjerta en innerlig längtan efter frälsningens nåd. Först så är det som lagen blifver, låt ock vara indirekt, i egentlig mening ett nådemedel. Det är ock ur denna synpunkt, som särskildt den evangeliskt-lutherska kyrkan uppfattar Guds lag, då allena hon i trogen åtlydnad af sin herres bud uttalar hans straffdomar. Så blifver den lutherska kyrkans tukt i sanning ett nådens medel eller,

hvad som innebär och uttrycker enahanda, i egentligaste mening själavårdande.

*Denromersk-
katolska
kyrkotukten,
i form af
öronbikt en
upprinnelse
till det evan-
geliskt-luther-
ska skrifter-
målet.*

Denna sin höga och rikt välsignelsebringande uppgift kan den evangeliska kyrkotukten endast under det vilkor fylla, att den understödes af en mera liflig och allmän medverkan från kyrkomedlemmarne sjelfva. Jesu egen lag för sin kyrkas tukt begynner: "Om din broder syndar mot dig, så gå och tillrättavisa honom." Att detta Jesu bud åsyftar hvar och en fullmyndig¹ kristen utan undantag, om ock låt vara presten företrädesvis, derom äro eller åtminstone borde alla vara ense.² Men icke blott det allmänna ogillandet och tillrättavisandet af synden särskildt derföre, att den föröfvats af en broder eller en medkristen och just derigenom åstadkommit förargelse, hörer till förutsättningarne för en god och kraftig kyrkotukt; utan hit hörer ock i öfverensstämmelse med apostelns maning "Bekänner inbördes synderna för hvarandra" syndens mera allmänna bekännande.

Till denna ångerfulla bekännelse af synderna ej allenast inför Gud och den förorättade nästan, utan

¹ Att för ett sådant allmänligt bestraffande gränser äro satta såväl af tillbörlig kristlig grannlagenhet som af tingens egen natur, torde knappt behöfva erinras. Icke föräldrars åliggande att tukta sina barn, ej heller lärares förpligtelse att bestraffa sina lärjungar kunna, enligt hvad också fortsättningen af Jesu ifrågavarande tal tydligt utvisar, anses åsyftade i nämnda vår frälsares bud. En dylik näpst blifver visserligen också ej ens kallad kyrkotukt, åtminstone icke i någon detta uttrycks egentligare bemärkelse.

² Jf. ofvan sidd. 15—18. Huruvida åter ett sådant tillrättavisande må nämnas kyrkotukt i detta ords inskränktare eller mindre omfattande bemärkelse, derom kunna visserligen tankarne vara delade. Så t. ex. Landgren, "Uttalanden" etc., sid. 55: (jf. ofvan sid. 16, not.) "den enskilda förmaningen kan icke såsom kyrkotukt anses. Vi kalla det icke kyrkotukt, om en prest gifver ett enskildt råd eller varning åt en person att afhålla sig från nattvarden." Jf. ofvan sid. 16, noten.

också för andra medkristna och förnämligast inför presten, åt hvilken åhörarnes själavård närmast blifvit ombetrodd, har i all synnerhet anknutit sig hvarje egentlig utveckling och fortbildning af kyrkotukten allt ifrån apostlarnes och martyrernas tidehvarf genom hierarkiens och reformationens epoker ända till våra dagar, med hänsyn till både hvad som nu är och hvad vi emotse och förbida. Der, något som alltid borde vara förhållandet, denna bikt är frivillig samt afser ej mindre förborgade synder och syndig sinnesbeskaffenhet, än hvad som är uppenbart och åstadkommit förargelse, samt der den dessutom åsyftar och leder till absolution eller lösande från synden, ingår den samma visserligen icke i kyrkotukten i dess inskränktaste och egentligaste bemärkelse men utgör dock för en ingripande och framgångsrik kyrkotukt ett oundgängligt vilkor.

För det allmänneliga bestraffandet af uppenbara och förargelseväckande synder, begångna af kyrkans medlemmar, har kyrkans herre fastställt en för alla tider gällande lag och ordning.¹ För sjelfva sättet deremot och tillvägagåendet vid den allmänneliga bikten eller syndabekännandet inbördes synas hvarken Kristus ej heller hans apostlar hafva gifvit några för alla följande tidsåldrar bindande föreskrifter.² Huru en sådan ordning

¹ Jf. ofvan sidd. 11—21.

² Jf. "Om det Evangeliskt-Lutherska Skriftermålet" af Gustaf Leopold Collinder (infördt i Upsala Universitets Årsskrift 1885) sid. 14: "Enligt alla Lutherska theologers sammanstående mening söker man förgäfvos i den Heliga Skrift efter skriftermålet i den kyrkligt organiserade gestalt, hvaruti det sedermera i kyrkan förekommer. Fattadt såsom en bestämdt formerad akt, kan det nemligen icke för sin tillvaro återopa sig på en omedelbar instiftelse af Herren sjelf eller Hans närmaste tjenare. Emellertid är icke skriftenligheten derigenom upphäfd. Om blott de väsentliga elementer, hvaraf den kyrkliga utvecklingen efterhand bildat ifrågavarande handling,

för den allmänliga bikten under kyrkans följande skeden småningom utvecklats, skönjes af kyrkans historia. Att taga hänsyn till den historiska utvecklingen, att fröjdas åt öfverensstämmelsen med äfven svunna kristliga tidsåldrars fromma bruk och plägseder är för den evangeliskt-lutherska kyrkan kännetecknande och henne från den reformerta kyrkan särskiljande. Så har då ock Luther och den lutherska kyrkan delvis upptagit den romerskt-katolska medeltids-kyrkans anordning af det allmänliga syndabekännandet såsom enskild bikt.

Hvarken under apostlakyrkans eller under martyrkyrkans dagar synes det allmänliga syndabekännandet hafva framträdt såsom enskild, utan såsom offentlig bikt. Det var först Augustinus, som rent af kräfde kyrklig bot för hemliga och dagliga synder och icke allenast, såsom förhållandet varit under kyrkans föregående tidsåldrar, för de egentligen förargelseväckande och uppenbara.¹ På den sålunda af Augustinus lagda grunden byggdes vidare förnämligast af påfvarne Leo den store och Gregorius den store, tills slutligen under den mäktigaste af alla påfvar, Innocentius III, på den af honom hållna lateransynoden i den nu kyrkligt sanktionerade öronbikten byggnaden ur romerskt-katolsk synpunkt framstår såsom i allo afslutad och fulländad.² Om man jemför denna hemliga bot eller den romerskt-

äro i Bibeln tillfinnandes, så är dermed grunden i Skriften be-
fästad."

¹ Jf. ofvan sid. 40.

² Jf. ofvan sid. 51 och följ. — Lateransynodens canon 21 bjuder: "Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio sacerdoti et injunctam sibi poenitentiam studeat pro viribus adimplere" . . . Jf. Collinder, "Om det Evangeliskt-Lutherska Skriftermålet, sid. 43.

katolska öronbikten med apostlakyrkans och martyrtidehvarfvets offentliga botgörande, kan man ej undgå att i öronbikten finna på en gång en utveckling och ett urartande, en fortgång såväl som ett tillbakagående. Fortgången och utvecklingen är kyrkans tillvaratagande af och vård om hvarje enskild själ; urartandet och tillbakagåendet åter innehålles i kyrkotuktens nedsjunkande från att vara ett nådens medel till att utgöra en blott polistukt. Denna den romerskt-katolska kyrkotuktens särskildt i öronbikten framträdande ensidigt lagiska karaktär, som hindrar den samma från att utgöra ett medel för tillegnande af Guds nåd, träder på flera sätt i dagen. Den visar sig redan i det allmänliga tvånget att bikta samt i fastställandet af vissa bestämda tider för denna bikt. Men ännu mycket mera röjer sig denna ensidiga lagiskhet i sjelfva öronbiktens förlopp. På ett rent af i ögonen fallande vis ådagalades således denna lagiskhet af det ej sällan inträdande ofvan nämnda förhållandet, att nattvardens begående i stället för att inleda ofta afslutade de af presten vid öronbikten ådömda botöfningarne.¹ Men ännu mycket mer är denna öronbiktens brist på allt sant evangeliskt skaplynne uppenbar genom dessa botöfningar sjelfva. Ty i botöfningar d. v. s. i nya lagens gerningar vann öronbikten sin afslutande fulländning, icke i absolutionens tillsägelse af syndernas förlåtelse genom Guds fria nåd utan lagens gerningar.²

Huru skulle ock den katolska presten så till vida, som han icke öser ur "det lefvande vattnets källa," ej ur evangelii "klara flod"³ utan, såsom vore han en domare

¹ Jf. ofvan sid. 44.

² Jf. ofvan sid. 45.

³ Jf. Joh. Ev. 4: 14. "Hvilken som dricker af det vatten, som jag skall gifva honom, han skall icke törsta till evig tid, utan det

för att ej säga en medlare, talar i förmenad egen befo-
genhet på grund af en honom i prestvigningen meddelad
embetsnåd, väl mägte afkunna för den ångerfullt bik-
tande hans synders förlåtelse! Sådant förmår ju allenast
Gud genom predikan af evangelium. Andra lagens
gerningar, nya bud kunde presten i örönbikten pålägga.
Att aflyfta den menskligheten tryckande bördan af synd
och skuld, det orkade ej påfvemagten, ej hierarkien;
det gjorde i Guds kraft den evangeliskt-lutherska refor-
mationen. Att Luther högt aktade den hemliga bikten
betyga hans vid många tillfällen derom uttalade yttran-
den.¹ Men denna Luthers aktning för hemlig bikt
härörde visserligen mera än från de rika tillfällen, den
kunde gifva för enskild själavård af en erfarnare med-
kristen, från just lösenyckelns bruk, från förkunnandet
i absolutionen af syndernas förlåtelse.² Huru säger
det icke alltså sig sjelft, att det var i all synnerhet
för den med det ångerfulla syndabekännandet nu först

vatten, som jag skall gifva honom, skall blifva i honom en källa
... till evigt lif;" äfvensom Joh. Upp. 22: 1. "Och han visade mig
en flod med lifvets vatten, hvilken klar som kristall, utgick från
Guds och Lammets tron."

¹ Nattvardsbok af Luther. Lund 1879. (Se "Om luthersk kyrkotukt"
af Billing. Sid 80.) "Jag vill ej låta taga ifrån mig den hemliga
bikten och vill ej bortgifva den för all verldens skatter, ty jag
vet, hvilken styrka och tröst den gifvit mig. Ingen vet, hvad den
hemliga bikten förmår, utan den, som ofta måst strida och kämpa
mot djefvulen. Jag vore längesedan öfvervunnen och uppslukad
af djefvulen, om icke denna bikt uppehållit mig." — Och likaså Me-
lanchton i hans "Locis communes rerum theologicarum": (Jf. Billing,
dersammast. sid. 80.) "Den privata absolutionen är likaså nödvändig
som dopet."

² "Bättre lyckades en gammal munk, för hvilken han biktade sig,
och hvilken hänvisade honom till frälsaren och hans tillfyllest-
görande förtjenst i stället för botöfning och späkning. På denna
munk tänkte Luther sedan ofta med hjertlig tacksamhet." Jf.
Hagenbach, "Den kristna kyrkans historia." Öfvers. af Björnström,
"Reformationens historia." Stockholm 1872, sid. 67.

allmänneligen förenade absolutionen, som Luther ifrigt önskade den hemliga biktens bibehållande. Så uppkom då ur den ensidigt lagiska romerskt-katolska öronbikten, ehuru i en väsendtligen förändrad och helt olika gestalt, det evangeliskt-lutherska skriftermålet. Ty då det, som åsyftas i öronbikten, är tillfyllestgörelse genom egna goda gerningar eller öfver hufvud blott menisklig förtjänst, så går det evangeliskt-lutherska skriftermålet allenast ut på tillegnande af Guds nåd och syndernas förlåtelse.¹ Låt ock vara att bikten kan leda till bindande vid synden eller retention och derigenom gifva en anledning till utöfvande af kyrkotukt i detta uttrycks egentligaste betydelse. Syndabekännelsen, såsom del af det evangeliskt-lutherska skriftermålet, måste dock alltid erkännas åsyfta syndaförlåtelsen eller absolutionen; liksom och kyrkotuktens mål ju är dess eget upphäfvande.

¹ Jf. Conf. Aug. Pars. I. Art. XI. "De confessione docent, quod absolutio privata in ecclesiis retinenda sit, quamquam in confessione non sit necessaria omnium delictorum enumeratio. Est enim impossibilis jueta psalmum (19, 13): Delicta quis intelligit?" — Likaledes Pars II. Art. IV. "Confessio in ecclesiis apud nos non est abolita. Non enim solet porrigi corpus domini nisi antea exploratis et absolutis. Et docetur populus diligentissime de fide absolutionis, de qua ante haec tempora magnum erat silentium. Docentur homines, ut absolutionem plurimi faciant, quia sit vox Dei et mandato Dei pronuncietur. Ornatur potestas clavium, et commemoratur, quantam consolationem afferat perterrefactis conscientiis, et quod requirat Deus fidem, ut illi absolutioni tanquam voci de coelo sonanti credamus, et quod illa fides in Christum vere consequatur et accipiat remissionem peccatorum. Antea immodice extollebantur satisfactiones; fidei nulla fiebat mentio: quare in hac parte minime sunt culpandae ecclesiae nostrae. Nam hoc etiam adversarii tribuere nobis coguntur, quod doctrina de poenitentia diligentissime a nostris tractata et patefacta sit . . . Verum confessio cum propter maximum absolutionis beneficium, tum propter alias conscientiarum utilitates apud nos retinetur."

*Absolutionen,
kyrkotuktens
upphäfvande.* Absolutionen eller aflösningen är alltså skrifter-
målets fulländning; men den är också det mål, till
hvilket i åtlydnad för Jesu bud och i efterföljd af
apostlarnes föredöme den evangeliskt-lutherska kyrkan
vid utöfvandet af sin tuktverksamhet allt fort sträfvar,
och af hvilket eftersträfvade mål sjelfva arten och
beskaffenheten af dess aga är i allo bestämd. Häraf
framgår den djupt ingripande betydelse, som en rätt
uppfattning af absolutionen eger för ett klart och
fullständigt begripande af kyrkotukten sjelf såväl till
dess väsende öfver hufvud som till dess särskilda
yttringar.

Hvad vidkommer absolutionen, torde ingen fråga
vara af större betydelse och allmännare intresse, än
huruvida den aflösning, som förkunnas, må vara, efter
hvad man, såsom väl bekant är, plägat uttrycka det,
antingen vilkorlig eller ovilkorlig. Att svaren på denna
fråga äfven bland kyrkans yppersta, för fromhet och
skarpssinne utmärkte lärare utfallit helt olika, torde
knappast väcka förundran. Å ena sidan framhåller man
det förment orimliga i yrkandet, att prestens, en blott
människas, tillsägande af syndernas förlåtelse vore alldeles
lika att akta med förlåtelse, gifven af Gud, hvilket
yrkandes orimlighet af sjelfva erfarenhetens vittnesbörd
tidt och ofta skulle bekräftas. Å andra sidan framhäfvas
Jesu egna, vid mer än ett tillfälle af honom i det
närmaste upprepade, heliga ord: "Hvilka I förlåten
synderna, dem äro de förlåtna, och hvilka I behållen
dem, dem äro de behållna."¹

Den numera i vårt land gängse aflösningformeln
är i öfverensstämmelse med det förra svaret. Den

¹ Jf. Joh. 20: 23; äfvensom Matt. 16: 19; 18: 18.

evangeliskt-lutherska kyrkans bekännelse¹ samt ofta förekommande och kraftiga yrkanden² på en reform af

¹ Jf. "Catechismus minor Dr. Martini Lutheri": "De Confessione, quomodo simpliciores ea erudiendi sint:" . . . "Interroget etiam" (minister) "confitentem: num meam remissionem credis esse Dei remissionem? Affirmanti et credenti porro dicat: Fiat tibi, sicut credis. Et ego ex mandato domini nostri, Jesu Christi, remitto tibi tua peccata in nomine Patris, Filii et Spiritus Sancti. Amen. Vade in pace." (Libri symbolici ecclesiae lutheranae. Ad editiones principes et ecclesiae auctoritate comprobatas recensuit Henr. Aug. Guil. Meyer. Gottingae MDCCCXXX. Pag. 232.)

² Jf. "Die Beichte und Absolution." Von Dr. Th. Kliefoth. Schwerin 1856. Sidd. 380, 381. "Daher lassen denn auch alle Kirchenordnungen" ("unsere Kirche im 16:ten Jahrhundert") "ohne Ausnahme zwischen den Schluss des Beichtverhörs . . . und die Ertheilung der Absolution nichts weiter treten als nur die von dem Beichtvater zu stellende und von dem Beichtkinde zu bejahende Frage: "Glaubest du auch, dass meine Vergebung Gottes Vergebung sei? Ja." Schon Luther in der Anweisung "Wie man die Einfältigen soll lehren beichten stellt zwischen die vom Beichtkinde zu sprechende Beichte und die vom Beichtvater zu sprechende Absolution diese Frage. Und gleicher Weise alle KOO . . . Und die Zwischenschiebung dieser Frage, die Einleitung der Absolution mit dieser Frage ist allerdings richtig und nöthig: das Beichtkind hat seine Sünde gebeichtet, und um die Absolution gebeten; da wird es gefragt, ob es zu dieser Absolution auch vollen Glauben und alles Vertrauen habe; und indem es diese Frage bejaht, wird ihm sein Herz aufgethan, dass es, wenn es nun die Absolution hört und empfängt, derselbigen traut als Gottes Worten und ihren Trost in's Herz fasst. Diese Frage sollte daher auch nicht unterlassen, sondern stets so gethan werden." Och i sjelfva slutorden af nämnda, vidkommande föreliggande fråga epokgörande och tvifvelsutän mest betydelsefulla, arbete besvarar samme författaren det af honom sjelf framställda spörsmålet: "Was ist nun zu thun?" med följande ord: (dersammast. sid. 512) "Die definitive Form der Beicht-handlung, auf welche hin zu arbeiten wäre, würde diese sein": . . . "Die Beichtunterredung wird vollends heraus stellen, ob dem Beichtkinde die Absolution ertheilt werden kann. Ist dies der Fall, so resumirt der Beichtvater mit kurzen Worten die Beichtunterredung, fragt das Beichtkind: "Glaubst Du auch, dass meine Vergebung Gottes Vergebung ist?" oder: "Glaubest Du auch, dass diese Absolution, die ich Dir spreche, im Himmel gelte und vor Gott kräftig sei?" und ertheilt ihm auf sein Ja unter Handauflegung mit der solennen Formel die Absolution."

de uttryck, i hvilka presten har att afkunna absolutionen, så att de skulle återföras till närmare öfverensstämmelse med Jesu ord och den lutherska bekännelsen, medgifva endast det senare svarets rigtighet.

Visserligen förutsättes tro alltid för meddelandet af syndernas förlåtelse,¹ och är så till vida absolutionen eller aflösningen städse vilkorlig. I enlighet härmed uttrycker sig äfven Jesus vid flera tillfällen, såsom då han säger: "din tro hafver frälst dig," eller då han på den bekymrade faderns bön för sin månaderasande son svarar: "om du tro kan; allting äro möjliga honom, som tror." Ja, till och med om frälsaren sjelf heter det, att "han kunde der intet tecken göra för deras otros skull."

Men är det nu så, att tro alltid förutsättes för syndernas förlåtelse och rättfärdiggörelse, eller, måhända riktigare uttryckt, städse deruti innehålles, icke kan då det lösaktiga sätt, hvarpå absolutionen under den senare tiden i vårt land af låg- och okyrkliga ledare så ofta

¹ Jf. Conf. Aug. Art. IV. De justificatione. "Item docent, quod homines non possint justificari coram Deo propriis viribus, meritis aut operibus, sed gratis justificentur propter Christum per fidem, cum credunt, se in gratiam recipi et peccata remitti propter Christum, qui sua morte pro nostris peccatis satisfecit. Hanc fidem imputat Dens pro justitia coram ipso. Rom. III et IV." Hit skulle kunna jemväl hänföras om också ej med samma befogenhet — enär dels ej en symbolisk bok dels på visst sätt ställande nya födelsen och tron både till tiden och till begreppet före rättfärdiggörelsen eller syndernas förlåtelse — "Lärobok i Theologien" af Norbeck. Tolfte uppl. Stockholm 1884, sid. 144: "Den lefvande tron har således ett dubbelt lif: ett emottagande lif (vita fidei apprehensiva l. constitutiva), som består deruti, att den emottager och omfattar Guds nådeslöften i Christo; samt ett verkande lif (vita fidei operativa l. consecutiva), som yttrar sig i goda gerningar. Det förra är ett vilkor för trons sanning och rättfärdiggörelsen; det senare deremot är ett bevis på trons sanning och en följd af rättfärdiggörelsen."

blifvit afkunnad, medgifvas bringa syndernas förlåtelse, då ju tro måste föregås af ånger och bättring, och de sålunda absolverade svårligen kunnat erkännas vara verkligt ångerfulla eller i sanning väckta utan stundom måhända endast af Guds nåd blott kallade menniskor.

Knappast torde man ens kunna sätta i fråga, än mindre försvara den fulla befogenheten i en ovilkorlig tillförsäkran om Guds välbehag för den botfärdige och hans förlåtande af den ångerfulles synder — till en brottsling, hvilken af den borgerliga lagen ådömts "uppenbar skrift och kyrkoplikt", nära nog liksom borde skärpan af det honom ådömda straffet derigenom ytterligare förökas. Låt ock vara att häremot kunde invändas, att nämnda förhållande vore ett länge sedan afskaffadt missbruk, samt att den dervid använda aflösningens formeln vore icke ovilkorlig utan vilkorlig, så måste dock medgifvas, att en ovilkorlig aflösning påyrkades just då ej mindre än i våra dagar, och det de då gängse missbruket oaktadt. En förändring till det bättre må hafva tagit sin begynnelse genom den "enskilda skrift", som efterföljt och på visst sätt trädt i stället för nämnda svåra missförhållande. Af den själasörjare, som om samma enskilda skrift eger någon erfarenhet, torde dock en mera grundad förhoppning om den sålunda absolverades härigenom skeende verkliga nya födelse och rättfärdiggörelse endast mera sällan kunna hysas.

Med skäl kan man på dessa invändningar mot berättigandet af en ovilkorlig absolution svara, att de afse missbruket deraf och att "missbruket upphäfver icke bruket." Men äfven vid ett meddelande af absolutionen i närmare öfverensstämmelse med Jesu härom gifna bud och med den evangeliska förkunnelsens egendomliga art kunna tvifvel på dess befogenhet här-

flyta från ett otillräckligt aktgifvande på Guds ofta återkommande sätt att gå till väga äfven mot dem, som omfattas med hans faderliga välbehag och nåd.

Gud döljer ej sällan sitt ansigte och upplyser det icke öfver dem, till hvilka han dock har ett godt behag, emedan de hålla honom såsom sin käre fader. Det är en åtskilnad mellan rättfärdiggörelsens fröjd och rättfärdiggörelsens verklighet. Denna åtskilnad förgätes eller förbises understundom, hvarigenom det kan inträffa, att den, som verkligen fått sina synders förlåtelse, icke röner den fröjd, han menat sig skola ernå, och att äfven andra ej i den absolverades trosfrimodighet, hans helt förnyade sinnelag och väsende kunna finna hans barnskap hos Gud bekräftadt.

Ehuru alltså syndernas förlåtelse och Guds välbehag, som absolutionen åsyftar att meddela, icke kunna tillegnas utan under förutsättning af den absolverades tro, och absolutionen så till vida städse är vilkorlig, så förmå dock ej anförda inkast, hemtade vare sig från Jesu föredöme eller från absolutionens missbruk eller från brist på en mera i ögonen fallande förändring hos de absolverade, ådagalägga obehörigheten af ovilkorlig aflösningsformel. Ja, fast mer torde allenast den ovilkorliga aflösningen fullkomligt öfverensstämma med absolutionens betydelse af att likt retentionen eller kyrkotukten, ehuru naturligtvis i vida högre grad och på ett direkt och omedelbart sätt, utgöra ett nådemedel. Ty absolutionen är intet annat än ordets, än evangelii nådemedel, genom kyrkan på den enskilde tillämpadt.¹ Hvad som alltså gäller om evangelium öfver hufvud, det måste äfven gälla om absolutionen, enär den just

¹ Jf. Conf. Aug. Art. XII . . . "ex evangelio seu absolutione". Se ofvan sidd. 4, 5, not.

utgör ett af de skilda sätten för evangeliis meddelelse och tillegnande.

Men evangelium är Guds gåfva till salighet för alla dem, som mottaga densamma, och detta göra de genom att sätta tro och lit till det härliga nådelöfte, genom hvilket salighet värdar erbjuden och meddelad. De, som icke tro evangeliis nådelöfte, verka derigenom sjelfva sin förkastelse; och tillbakavisandet af Guds uträckta hjälpande hand är en ökad anledning till osalighet. Evangelium eller absolutionen är såsom penningen. Den har alltid i sig en kraft till hugnad, äfven när den missbrukas. Om en konung har gifvit — så brukade Luther säga — så har han gifvit, äfven om gåfvan försmås. Skänker han nåd, så göres ej detta om intet derigenom, att brottslingen hellre lider straffet.

Medgifvas måste dock, att man med begreppet om en ovilkorlig aflösning ej sällan förenar föreställningen om frälsarens meddelande åt sina apostlar och åt hvarje Guds ords tjenare af en fullmagt och en myndighet, långt mera omfattande och ingripande, än den vore, att blott predika evangelium. Nekas kan ej heller, att de uttryck, Jesus använde, då han åt sina apostlar och deras efterföljare anförtrodde nycklarnes embete, gifva ett ökad stöd åt sagda uppfattning. Ty så sade han ju till Petrus: "Jag skall gifva dig himmelrikets nycklar, och allt hvad du binder på jorden, det skall vara bundet i himmelen".¹ Och då han på uppståndelsens dag uppenbarade sig i kretsen af sina lärjungar, sade han till dem: "Tagen den Helige Ande. Hvilka I förlåten synderna, dem äro de förlåtna, och hvilka I behållen dem, dem äro de behållna".² Men framförallt i den

¹ Jf. Matt. 16: 19. Se ofvan sidd. 19, 20.

² Jf. Joh. 20: 22, 23. Ofvan sidd. 20, 21.

Jesu utsaga, hvilken man företrädesvis ansett innehålla grunddragen för hans kyrkas tukt, heter det: "Sannerligen säger jag eder: Allt hvad I binden på jorden, det skall vara bundet i himmelen, och allt hvad I lösen på jorden, det skall vara löst i himmelen. Åter säger jag eder; att om två af eder komma öfverens på jorden, hvilken sak det vara må som de bedja om, skall den beskåras dem af min Fader, som är i himmelen. Ty hvarest två eller tre äro församlade i mitt namn, der är jag midt ibland dem".¹ — Anser man sig alltså böra uttolka dessa vår frälsares ord alldeles efter deras så att säga bokstafliga lydelse, må man då icke förgäta, att vid den fullmakt, de innehålla, och för den öfversvinneliga myndighet, de förläna, är fastställt vilkoret af bönen i Jesu namn. Men hvad ett sådant vilkor må innebära, hvilka öfversvinneliga kraf det ställer på nyckelmagtens utöfvare, lära oss Jesu egna ord härom i hans afskedstal till sina apostlar, då han om ett sådant bedjande jemväl säger: "På den dagen skolen I bedja i mitt namn, och jag säger eder icke, att jag skall bedja Fadren för eder."² Att göra något i en annans namn, det är att träda i hans ställe, såsom sändebudet kommer i sin furstes namn, då han är sin furstes ställeföreträdare. Då äras sändebudet, såsom vore han fursten sjelf; och hvad sändebudet gör och verkar, betraktas, som om det vore hans furstes verk och gerning. Att bedja i Jesu namn är derföre att i kärlekens enhet med sin frälsare bedja så, att den himmelske fadern i bönen hör den enfödde sonen bedja, i allo lika som då vi i Jesu Kristi ord och tal höre Guds eget ord och tal. Hvar vi stå i ett sådant förhållande till Gud och vår frälsare, der

¹ Jf. Matt. 18: 18—20. Ofvan sidd. 12, följ.

² Jf. Joh. 16: 26 äfvensom Joh. 14: 13, 14. Joh. 15: 16.

kunna vi visserligen äfven i förhållandet till vår nästa med full rätt göra anspråk på hvilken öfversvinnelig magt och myndighet än må finnas nedlagd och innehållen i Jesu ifrågavarande ord.

De svar, den föregående framställningen gifvit vid handen på redan i inledningen framställda frågor rörande den evangeliskt-lutherska kyrkotuktens sanna begrepp och väsende, gruppera sig samtliga kring den allt bestämmande hufvudsanningen och grundtanken, att kyrkotukten är ett nådens medel, en handling af själavård. Den är Guds lag som tuktomästare, men en tuktomästare till Kristus. Blifver kyrkotukten uppfattad ur synpunkten af att utgöra Guds egen lag, då måste den tuktuöfvande menniskan, vare sig presten, åt hvilken Guds ords förkunnelse i främsta rummet är anförtrodd, eller lekmannen, betraktas endast såsom en bärare af det gudomliga ordets nådemedel, hvars verkan är ensamt beroende af dess egen inneboende kraft. — Guds lag straffar omedelbart, äfven utan kyrkans förmedling. Den bestraffar ej mindre hemliga än uppenbara synder. Men såsom kyrkotukt kan icke Guds lag göra sig gällande utan under förutsättning af kyrkans helighet, ej utan under vilkor af församlingsmedlemmarnes tro. Derföre tillkommer det äfven åhöraren att med församlingsläraren medverka till kyrkotuktens upprätthållande. Den ene bör bestraffa förargelseväckande synd såväl som den andre. Den ene såväl som den andre må kärleksfullt lyssna till en ångrande medmenniskas bekännelse. Dock tillkommer det förnämligast själasörjaren, enär han är "præcipuum ecclesiæ membrum", att träget öfva såväl den broderliga bestraffningen som isynnerhet det själavårdande aktgifvandet på den ångerfulla bekännelsen, hvilket aktgifvande också derföre fått namn af den biktfatherliga

Sammanfattande öfverblick.

tukten. Dock utgöra hvarken den biktfaderliga tukten eller den broderliga beträffningen hvad man plägar förstå med kyrkotukt i detta ords egentligaste bemärkelse. Så fattad, innebär kyrkotukt ett offentligt bestraffande af uppenbara synder. Dock äfven i sin största stränghet åsyftar den sitt eget upphäfvande. Kyrkotuktens mål förblifver städse absolution eller syndernas förlåtelse.

IV.

Kyrkotuktens upphäfvande är absolutionen. Den innebär alltså ett åter öppnadt och fritt tillträde till Herrens bord och dermed fullkomlig återinställelse i alla de förmåner, som åtfölja medborgarrätten i Kristi rike, medlemskapet i hans kyrka och församling. — Det är ock derföre, som i motsatt rigtning i senare tider och inom vår församling absolutionen eller öfver hufvud skriftermålet gjorts till ett oeftergiftigt vilkor och en oundgänglig förutsättning för all kommunion.

Å en annan sida innebär också retentionen eller kyrkotukten ett fortvarande utestängande från Herrens bord och dermed också ett ådagaläggande deraf, att endast såsom lem i Kristi kyrka och ledamot i hans församling kan man "växa till i alla stycken i honom, som hufvudet är, Kristus, af hvilken hela kroppen tillhoppa fogas, och en lem hänger intill den andre genom alla ledamöterna, der den ene tjänar den andre, efter det verk som hvar lem hafver i sitt mått, och gör, att kroppen växer sig sjelf till förbättring genom kärleken."¹

¹ Jf. Ef. 4: 15, 16 enl. kyrkobibeln.

"Så skall man åtskilja den verldsliga magten ifrån den andliga". Den är, så fortsätter den Augsburgska Bekännelsens 28:de art., "ingen annan rättighet eller magt, än att förlåta synderna, känna och förkunna den rätta läran, förkasta all lära, som icke öfverensstämmer med evangelium, och utur den kristliga församlingens gemenskap utesluta de ogudaktige, hvilkas ogudaktighet är uppenbar, utan verldslig magt och välde, allenast med Guds ord." I hvilken innerlig öfverensstämmelse detta yrkande af den evangeliskt-lutherska kyrkans yppersta symboliska bok står med såväl Jesu egen lag för hans kyrkas tukt som med den på den heliga skrifts grundval behörigen utvecklade historiska traditionen, har den föregående framställningen sökt lägga i dagen.

Härmed är den olikhet, som dock i ifrågavarande afseende förefinnes mellan den tukt, som bör öfvas mot förargelseväckande åhörare, och den tukt, som må drabba deras försumliga lärare, i en mera skenbar än verklig strid. Ty mellan att missbruka evangelium såsom dess åhörare och att missbruka det samma i egenskap af Guds ords förkunnare, mellan att vanhelga altarets sakrament som emottagare och att vanhelga det i egenskap af nattvardsförrättare torde i sjelfva verket vara ringa om ens någon åtskilnad. De straff, som kyrkans lag fastställt för embetsbrott af en prest såsom sådan, om de äfven utgöras af mistning af embetet på viss tid och innebära förlust af de med samma embete under samma tid förenade förmåner eller rent af bestå i afsättning, äro dock näppeligen att uppfatta annat än såsom ett värnande om nådemedlen, ett förhindrande från att missbruka dem, låt ock vara, att dylik bestraffning för den brottslige medför förlust och afsaknad af

än så stora timliga och borgerliga rättigheter och fördelar.¹

Att oakadt nu framställda inre enhet och omisskänneliga öfverensstämmelse i kyrkans tuktan af lärare och af åhörare, af prest och af lekman derjemte en visserligen yttre men i ögonen fallande skiljaktighet ej kan undgå att göra sig gällande vid bestämmandet af straff för embetsbrott af prest och för förargelseväckande lefverne och lära af lekman, är grunden till det i allo befogade eller till och med oundgängliga skiljandet mellan "den allmänna kyrkotukten", såsom företrädesvis afseende lekmannen eller åhörarne, och "den särskilda kyrkotukten," såsom i all synnerhet gällande församlingsläraren eller presterna².

¹ Jf. ofvan sid. 18, not. 2 äfvensom sid. 24, not. 1.

² Hvad vidkommer den s. k. särskilda kyrkotukten, voro hithörande lagar (Jf. i s. K. Förordn. den 11 Febr. 1687, K. Cirk. den 21 Aug. 1786, K. Cirk. den 7 Dec. 1787 m. fl.) stundom både otydliga och inbördes motsägande. En ej ringa fördel var derföre vunnen genom affattandet af 16:e kapitlet i "Förslag till Kyrkolag och Kyrkostadgar", afgifna den 2 Okt. 1873 af den för revision af 1686 års kyrkolag i nåder förordnade komité. Samma kapitel handlar "om straff för förbrytelser af prest och om domstol i sådana mål". Enär det icke var sannolikt, att framläggandet af nämnda förslag till ny kyrkolag i sin helhet skulle leda till önskad resultat, framlade Kongl. Maj:t för 1878 års kyrkomöte till behörig, fristående behandling ifrågarvarande enstaka kapitel under titel: "Förslag till förordning om straff för förbrytelser af prest och om laga domstol i sådana mål." Om antagande af detta af kyrkomötet hufvudsakligt godkända förslag aflät Kongl. Maj:t nådig proposition till 1879 års riksdag, der efter första kammarens bifall och andra kammarens afslag frågan för den gången förföll. Med anledning af en af dess ledamot F. P. Hjerta härom väckt motion förnyade 1883 års kyrkomöte sagda det förra kyrkomötets underdåniga hemställan, hvarefter ifrågarvarande lagförslag, med ledning af de inom högsta domstolen framställda anmärkingar i vissa delar omarbetadt och af 1888 års kyrkomöte ånyo i det hela godkändt, blef af konungen med riksdagen såsom lag fastställt den 8 Mars 1889.

*Den s. k.
"särskilda"
kyrkotukten.*

Med afseende på den "särskilda" kyrkotukten har ett stort framsteg vunnits såväl förnämligast med hänsyn till deri förekommande stadgandens goda innehåll som i betraktande af sjelfva uttryckets klarhet, precision och reda genom "Lag om straff för embetsbrott af prest och om laga domstol i sådana mål; gifven Stockholms slott den 8 Mars 1889."

Vidkommande den "allmänna" har i lagstiftningsväg ännu icke ett lika fördelaktigt resultat ernåtts, som hvad beträffar den "särskilda" kyrkotukten. — Guds ords och företrädesvis evangeli allmänneliga förkunnelse tyckes snarare än den enskilda själavården, till hvilken kyrkotukten egentligen bör höra, hafva legat de svenska reformatorerna om hjertat. Det var först den senare delen af det sjuttonde århundradet och Karl XI:s regering förbehållet att åstadkomma den ordning för den allmänna kyrkotukten, hvilken innehålles i det 10:e kapitlet af 1686 års ännu gällande kyrkolag. Nämnda kapitel har öfverskrift: "Om bann." Ehuru i det hela öfverensstämmande med Jesu egna för hans kyrkas tuktt gifna föreskrifter, röjer dock ifrågavarande kapitel, liksom kyrkolagen i det hela, spår af konungamagtens i kampen mot de svenska biskoparnes återvunna sjelfständighet förvärfvade "summepiskopat," hvarförutan, något som tydligen är ännu betänkligare, särskildt i stadgarne om kyrkotukten framträder förblandningen af kyrklig med rent borgerlig lag. Ty sedan tillvägagående härvid på det hela framstälts i enlighet med Jesu bud, heter det: (Jf. Kyrkolagen, kap. 10 § 2) "Framhärda han" ("syndaren") "ändå" (trots det honom ådömda s. k. "mindre bannet") "uti synden, då skall kyrkoherden gifva det biskopen och konsistorium å nyo tillkänna, och de straxt låta Oss eller Våra domhafvande veta hans missgerning och obotfärdighet, på det pröfvas må, om en sådan syndare, igenom verldsligt straff, på sätt och vis som han förtjenar icke kan drivas till bättring." Sistnämnda stadgande såväl som hvad derpå följer om det s. k. "större bannet" har också bidragit till att göra denna kyrkotukts lag i sin helhet åtminstone föga användbar och tillämplig. Hvad som härmed nära sammanhänger och i kyrkolagens 9:e kap. innehålles "Om uppenbar skrift och kyrkoplikt", har upphäfts genom nu gällande K. Förordn. den 4 Maj 1855 om "enskild skrift." — Men icke blott ett förargelseväckande lefverne, äfven den förargelse, som åstadkommes genom obefogad separatism och söndring med afseende på läran, tillhör det kyrkotukten att motarbeta. Hit må i åtminstone någon mån kunna föras det af välment om ock missriktadt nit framgångna s. k. konventikelplakatet

Det är dock icke den särskilda — det är den allmänna kyrkotukten, som är prestmannens egentliga verksamhetsfält. I skriftetalet, predikan, hela sin helgade umgängelse må han bestraffa all förargelseväckande

*Den s. k.
"allmänna"
kyrkotukten.*

af den 12 Januari 1726. I stället för samma konventikelplakat, upphäfdt redan 1858, har numera på visst sätt träd K. Förordn. den 11 Dec. 1868.

Hvad vidkommer den s. k. allmänna kyrkotukten, till grund för hvilken i den gällande lagstiftningen allt fort ligger ofvannämnda kyrkolagens 10:e kapitel, har redan 1878 års kyrkomöte i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes så fort ske kunde för antagande i vederbörlig ordning framlägga förslag till ny författning. Men oaktadt i samma syfte såväl vid 1883 som vid 1888 års kyrkomöten af kyrkomötets ledamot Lektorn J. Widén förnyade motioner blifvit väckta, att kyrkomötet ville för sin del gilla en af honom i hufvudsaklig öfverensstämmelse med 11:e kap. i 1873 års ofvan omnämnda kyrkolagsförslag författad lag, hafva dock af samma kyrkomöten i enlighet med af deras kyrkolagsutskott häröfver afgifna betänkanden Hr Widéns yrkanden afslagits, hvadan denna så öfvermåttan viktiga och för den allmänna kyrkotukten i sin helhet afgörande fråga ännu är på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning beroende och måste numera betraktas såsom till en obestämbart framtid alldeles uppskjuten.

Det särskilda värn mot försmädelse för Kristi namn genom ett förargelseväckande lefverne hos sådana, som dock önska heta och anses för kristna, hvilket den K. Förordn. den 4 Maj 1855, som träd i stället för kyrkolagens 9:e kap., åsyftat att gifva, har dock med fullt skäl befunnits vara föga tillfredsställande. Ett af Professor Martin Johansson vid kyrkomötet år 1888 gjordt yrkande, att Kongl. Maj:t täcktes oberoende deraf, huruvida den år 1878 gjorda framställningen i öfrigt kunde för närvarande föranleda till åtgärder från Kongl. Maj:ts sida, låta så fort som möjligt utarbeta och till vederbörandes antagande framlägga förslag till förändrade bestämmelser rörande den del af kyrkotukten, som omförmäles i Kongl. Förordn. den 4 Maj 1855, vann ej kyrkomötets bifall.

Beträffande slutligen K. Förordn. ang. särskilda sammankomster för andaktsöfning den 11 Dec. 1868 har 1883 års kyrkomöte i anledning af Herr Hj. Hazeli motion gjort underdånig framställning derom, att Kongl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för sådan förändring i nämnda Kongl. Förordning, att deri förekommande bestämmelse om bötesstraff utbyttes mot stadganden om påföljder af kyrklig art. Äfven denna kyrkomötets framställning är fortfarande beroende på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.

synd, hvarhelst och under hvilken form den än kan möta honom. Men för att begagna ett uttryck, förut användt af en författare på detta område, "må han först tala om syndaren med Gud, innan han talar om Gud till syndaren." Må han till kyrkotuktens öfvande anlita alla de hjälpmedel, församlingens trosrif kan åt honom erbjuda, och i synnerhet i församlingens kyrkoråd söka förvärfva en sådan Herrens stridskraft.

Mot de under förebärande af Herrens sak partibildande och kifaktiga får han icke "sätta kött sig till arm," utan bör han städse ihågkomma, att striden är andelig och skall utkämpas med andliga vapen, med andens svärd, som är Guds ord.

Och då apostlarne funno den gnostiska villfarelsen förtjent af kyrkans skarpaste tuktan, skulle ej då tillräcklig anledning vara för handen att — der eljest så ske kan — med kyrkans näpst brännmärka en i våra dagar framträdande vida farligare och längre gående otro.¹

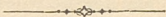
"I vår Herre Jesu Kristi namn, då I och min ande kommit tillsamman, med vår Herre Jesu Kristi makt."
1 Kor. 5: 4.

"Med vår Herre Jesu Kristi makt" är det som segern skall vinnas. Gud vår Frälsare skall sjelf föra striden "med andens svärd, som är Guds ord" äfven när det förkunnas af ovärdiga läppar. Och det är

¹ Jf. Sveriges Rikes Kyrkolag af år 1686. Kap. I. Om den rätta kristliga läran. § 2. "Dem i läroståndet, såväl som alla andre, af hvad stånd de äro, skall ock härmed alfvarligen vara förbudet, häremot att upptänka och utsprida några villfarande meningar, eller bruka några anstötliga ordasätt, Guds församling dermed att bekyrra eller förarga."

"i vår Herre Jesu Kristi namn" icke i vårt eget, som vi hafva att bruka "himmelrikets nycklar," att binda och att lösa. Honom tillkommer riket, magten och härligheten.

Men om ock, då vi verka vårt embetes verk, det är Herren, som verkar genom oss, så böra och få vi dock, likt hvarje medlem af Kristi församling, med egen helgad nitälskan bestraffa synden och med kärlekens ömhet och grannlagenhet lyssna till en ångerfull bekännelse, alltid ihågkommande, att kyrkans herre kommit icke för att döma utan för att frälsa, och att kyrkotukt är själavård, är ett nådens och frälsningens medel.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

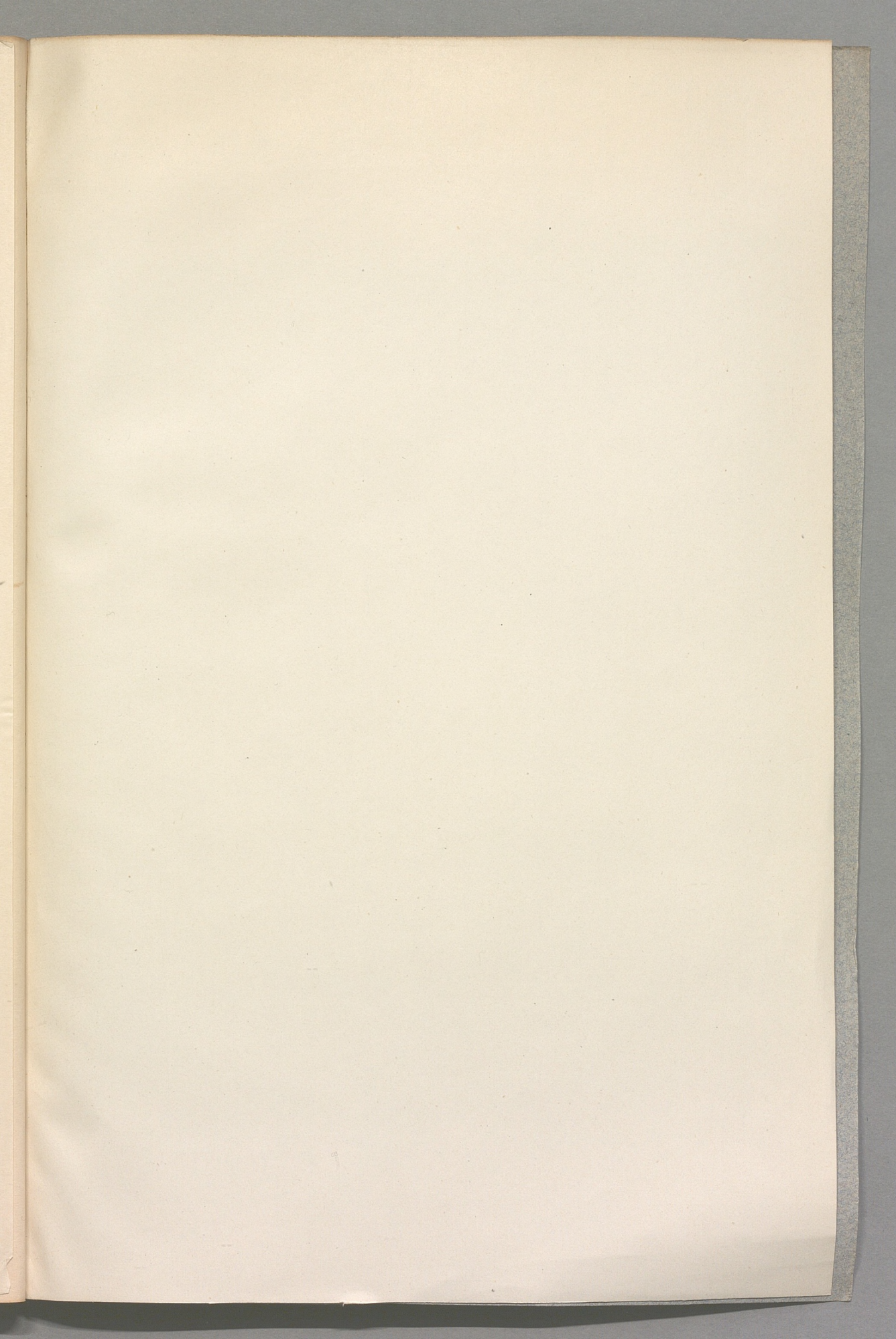
Rättelser:

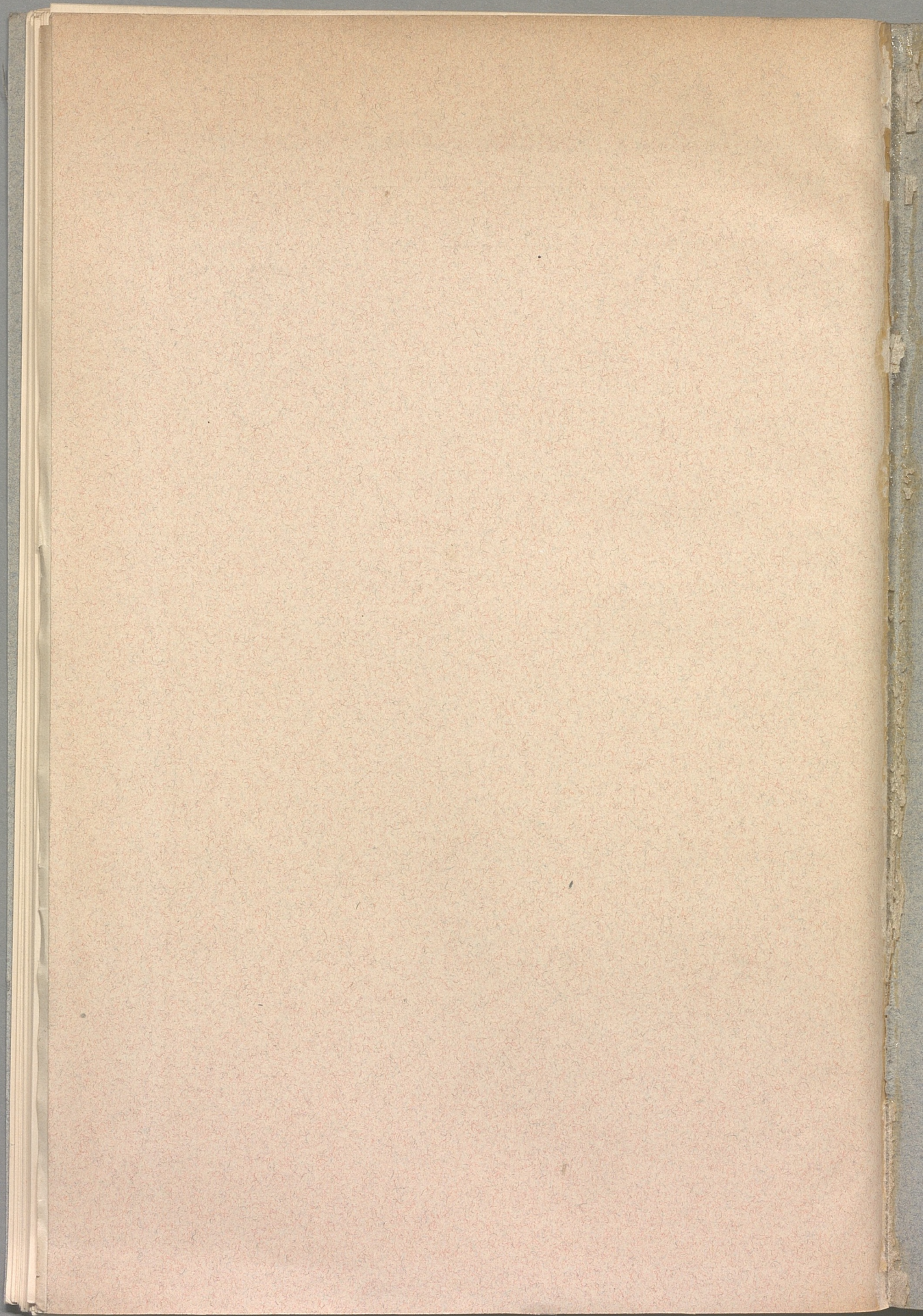
- Sid. 5 rad. 10 uppfifr. står: liksom i det hela, läs: liksom lagen i det hela,
— 12 rad. 2 uppfifr. står: 12 kap. läs: 18 kap.
— 14 rad. 17 uppfifr. står: Jf. läs: Jf. Meyer,
— 15 rad. 6 nedifr. står: Nordbeck läs: Norbeck
— 16 rad. 12 uppfifr. står: 1822 läs: 1882
— 19 rad. 14 uppfifr. står: att vinna vår läs: att "vinna vår
— 25 rad. 18 uppfifr. står: och läs: ock
— 42 rad. 13 nedifr. står: Krisus. läs: Kristus.
— 48 rad. 17 uppfifr. står: Och då i det läs: Och då det
— 51 rad. 14 nedifr. står: konstiturade läs: konstituerade
— 54 rad. 18 o. 19 uppfifr. står: fortvarande läs: fortvarade
— 55 rad. 1 uppfifr. står: Spener² läs: Spener¹
— 56 rad. 1 nedifr. står: ahnden." läs: ahnde."
— 59 rad. 11 uppfifr. står: detta förherskande läs: detta den förher-
skande
— 63 rad. 9 nedifr. står: 1885 läs: 1875.

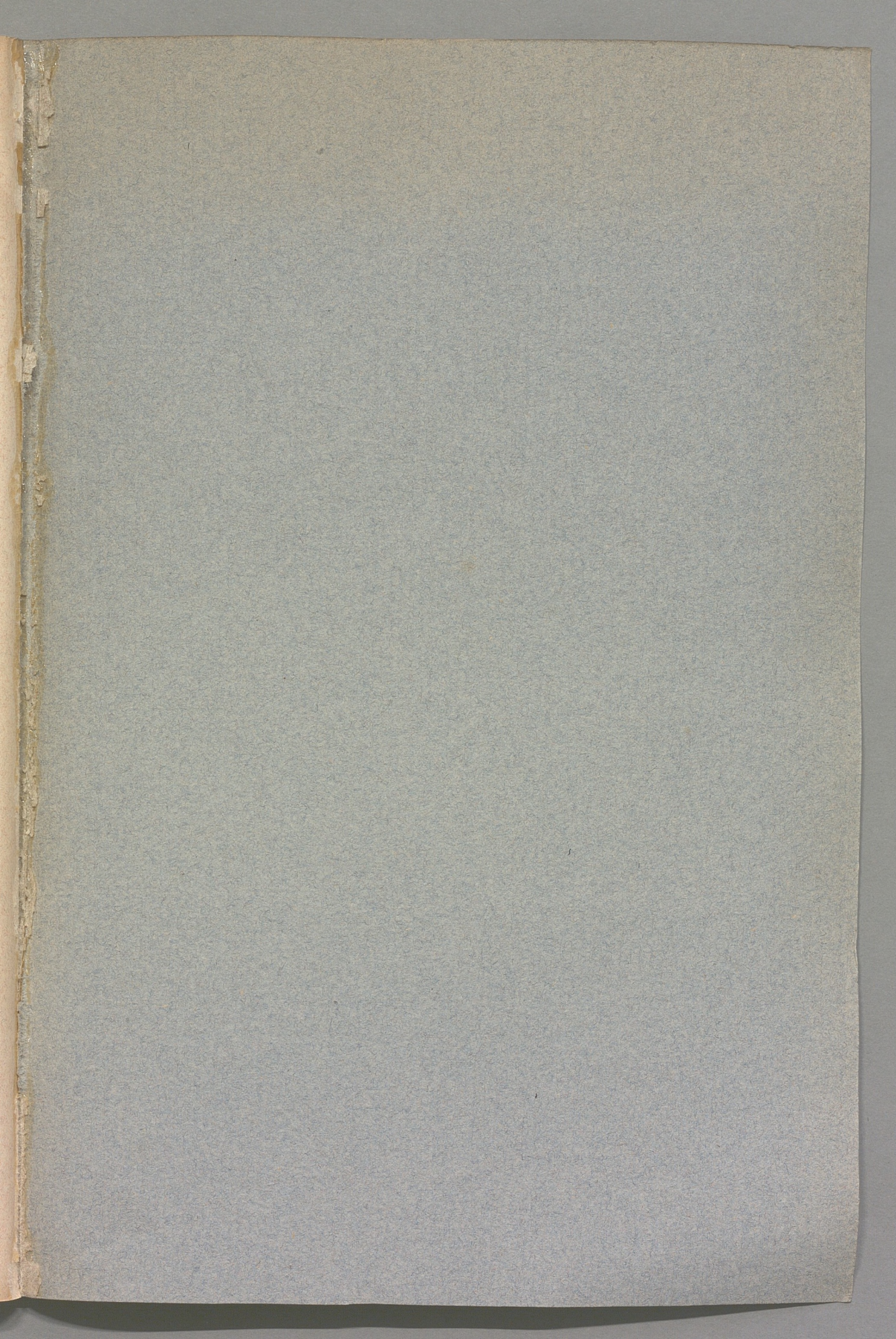

Rättelser:

- 63 rad 9 nedifr. står: 1882 läs: 1873.
— 62 rad 9 nedifr. står: detta förhållande läs: detta den följande skanda
— 59 rad 11 uppfifr. står: detta förhållande läs: detta den följande
— 56 rad 1 nedifr. står: andan" läs: ande."
— 55 rad 1 uppfifr. står: Spener" läs: Spener."
— 54 rad 18 o. 19 uppfifr. står: fortvande läs: fortvande
— 51 rad 14 nedifr. står: konstnärde läs: konstnärde
— 48 rad 17 uppfifr. står: Och då i det läs: Och då det
— 49 rad 18 nedifr. står: Krans. läs: Kristus
— 35 rad 18 uppfifr. står: och läs: och
— 19 rad 14 uppfifr. står: att vinna vär. läs: att vinna vär.
— 16 rad 19 uppfifr. står: 1822 läs: 1823
— 15 rad 8 nedifr. står: Nordbeck läs: Nordbeck
— 14 rad 17 uppfifr. står: 11 läs: 11 Meyer
— 12 rad 2 uppfifr. står: 12 kap. läs: 12 kap.
— Sid 5 rad 10 uppfifr. står: liksom i det hela läs: liksom lagen i det hela.

National Library
of Sweden

LÄSESALSLÄN

60001000333982

www.books2ebooks.eu